

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Zhodnocení regionálních disparit a regionální politiky EU v Polsku
Evaluation of Regional Disparities and EU Regional Policy in Poland

Student:

Radek Folwarczny

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Eva Poledníková, Ph.D.

Ostrava 2019

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Radek Folwarczný**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Téma: Zhodnocení regionálních disparit a regionální politiky EU v Polsku
Evaluation of Regional Disparities and EU Regional Policy in Poland
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska regionálních disparit a regionální politiky
 3. Regionální rozvoj a socioekonomická analýza regionů v Polsku
 4. Zhodnocení regionálních disparit a realizace regionální politiky EU v Polsku
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

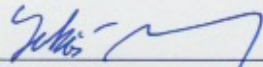
BACHTLER, J., P. BERKOWITZ, S. HARDY and T. MURAVSKA. *EU cohesion policy: reassessing performance and direction*. London: Routledge, 2017. 320 s. ISBN 978-1-138-22464-3.
MELECKÝ, Lukáš a Michaela STANIČKOVÁ. *Soudržnost a konkurenceschopnost vybraných zemí a regionů Evropské unie*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2015. 315 s. ISBN 978-80-248-3838-0.
MELICIANI, Valentina. *Regional disparities in the enlarged European Union: geography, innovation and structural change*. London: Routledge, 2016. 190 s. ISBN 978-0-415-74171-2.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Eva Poledníková, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018

Datum odevzdání: 10.05.2019

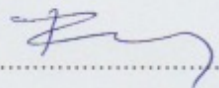

Ing. Lukáš Melecký, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

„Mistopřísečně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a ostatní materiály, z nichž jsem při přípravě práce čerpal, řádně cituji a uvádím v seznamu použité literatury.“

V Ostravě dne 10.05.2019

.....

Radek Folwarečný

S poděkováním za odbornou pomoc, konzultace a věnovaný čas své vedoucí bakalářské práce Ing. Evě Poledníkové, Ph.D.

Obsah

1	Úvod	5
2	Teoretická východiska regionálních disparit a regionální politiky	6
2.1	Teorie regionálního rozvoje a regionálních disparit.....	6
2.1.1	Regionální rozvoj.....	6
2.1.2	Regionální disparity	10
2.1.3	Charakter a informační hodnota regionálních disparit.....	10
2.1.4	Příčiny vzniku regionálních disparit	12
2.1.5	Hlediska zkoumání a atributy regionálních disparit	14
2.2	Regionální disparity v podmínkách EU	19
2.2.1	Regionální disparity v podmínkách EU	19
2.2.2	Způsoby měření a hodnocení regionálních disparit	20
2.2.3	Ukazatele regionálních disparit v EU	22
2.3	Regionální politika EU	23
2.3.1	Vymezení regionální politiky EU	23
2.3.2	Vývoj regionální politiky v EU.....	24
2.3.3	Regionální politika v období 2007-2013	27
2.3.4	Regionální politika v období 2014 – 2020.....	28
2.3.5	Regionální politika v období 2021–2027.....	29
3	Regionální rozvoj a socioekonomická analýza regionů v Polsku	31
3.1	Regionální rozvoj a regionální politika v Polsku	31
3.1.1	Regionální struktura Polska	31
3.1.2	Podpora regionálního rozvoje a regionální politiky na národní úrovni ...	34
3.1.3	Podpora regionálního rozvoje v kontextu regionální politiky EU	37
3.2	Socioekonomická charakteristika Polska	41
3.2.1	Základní informace o Polské republice.....	41
3.2.2	Politický systém	42
3.2.3	Obyvatelstvo	42
3.2.4	Ekonomika	43
3.2.5	Pracovní trh.....	45
3.2.6	Mezinárodní obchod	46
3.2.7	Infrastruktura.....	47
3.3	Socioekonomická analýza Polska na regionální úrovni	47

4	Zhodnocení regionálních disparit a realizace regionální politiky EU v Polsku	54
4.1	Analýza a zhodnocení regionálních disparit	54
4.1.1	Hodnocení regionálních disparit vybranými popisnými statistikami	54
4.1.2	Hodnocení regionálních disparit metodou semaforu	56
4.2	Zhodnocení realizace regionální politiky EU na území Polska	61
4.2.1	Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2000-2006	61
4.2.2	Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2007-2013	63
4.2.3	Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2014-2020	63
5	Závěr	64
	Seznam zdrojů	66
	Seznam zkratk	72
	Seznam obrázků	
	Seznam grafů	
	Seznam tabulek	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Region je důležitým dílkem ve skládance rozvoje území Evropské unie. Disparity, které se mohou mezi regiony vyskytovat, mohou mít neblahý vliv jak na region samotný, tak na regiony v jeho blízkosti. Z pohledu Evropské unie jsou ekonomické, sociální i územní disparity mezi regiony nežádoucí a z tohoto důvodu již několik desítek let realizuje regionální politiku cílenou na snižování disparit, zvyšování konkurenceschopnosti a ekonomického potenciálu regionů.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení disparit na polském území na úrovni regionů NUTS 2, stejně jako zhodnocení realizace regionální politiky Evropské unie v Polsku.

Bakalářská práce je rozdělena do tří obsahových kapitol. Po první, úvodní kapitole, se druhá kapitola zaměřuje na charakteristiku pojmů regionální disparity a regionální rozvoj. V rámci charakteristiky regionálních disparit jsou představeny příčiny jejich vzniku, charakter a informační hodnota, a také hlediska jejich zkoumání. Kapitola rovněž přibližuje regionální disparity z pohledu Evropské unie, popisuje způsoby jejich měření a hodnocení, následně představuje také ukazatele, dle kterých jsou disparity analyzovány. Závěrečná část kapitoly pojednává o vývoji regionální politiky Evropské unie se zaměřením na období 2007–2013, 2014–2020 a 2021–2027.

Kapitola třetí představuje vývoj správního systému a podporu regionálního rozvoje v Polsku na národní a evropské úrovni. Další částí kapitoly je socioekonomická charakteristika Polska jako celku, následovaná základní deskripcí jednotlivých regionů NUTS 2.

Čtvrtá obsahová kapitola je zaměřena na analýzu regionálních disparit pomocí vybraných statistických metod a pomocí metody semaforu. Hodnocením prochází regiony NUTS 2 na polském území v období let 2004–2016. Část druhá kapitoly hodnotí provádění regionální politiky Evropské unie na území Polska.

Bakalářská práce čerpá z oficiálních českých i zahraničních zdrojů ve formě odborných knih, elektronických publikací a internetových stránek věnující se dané problematice. Z hlediska metod využívá práce metodu deskripce a analýzy-syntézy.

2 Teoretická východiska regionálních disparit a regionální politiky

Cílem regionálního rozvoje je zvyšovat životní úroveň a možnosti rozvoje v daném regionu. Jedná se o pozitivní posun v oblasti ekonomické, sociální a environmentální. Dochází-li k nerovnoměrnému rozvoji regionů na území státu, kdy některé regiony vykazují lepší hodnoty, než regiony sousední, vznikají regionální disparity (RD).

Způsoby řešení regionálních disparit prošly intenzivním vývojem. Přístup k řešení těchto problémů se odvíjel od aktuálně uplatňovaného ekonomického směru. Regionální politika je způsobem řešení vzniklých regionálních disparit. Jako nejefektivnější a také ve své podstatě ojedinělou nadnárodní regionální politikou se jeví ta, prováděná na území Evropské unie (EU). Regionální politika EU slouží jako příklad i pro jiné ekonomické integrace ve světové ekonomice.

2.1 Teorie regionálního rozvoje a regionálních disparit

Tato podkapitola přibližuje význam pojmu region, regionální rozvoj a regionální disparity.

2.1.1 Regionální rozvoj

Pro snazší vysvětlení je vhodné pojem rozdělit na dvě části region a regionální rozvoj.

Význam pojmu *region* se může měnit s tím, jakým úhlem pohledu právě na region nahlížíme. S měnicí se hledisky se mění i význam tohoto pojmu. Janáč a kol. (2010) uvádí hned několik hledisek spojených s tématem regionu.

Geografické hledisko poukazuje na region jako na část území se specifickými přírodními i socioekonomickými prvky, které na tomto území vytvářejí specifickou oblast s vlastními vazbami a odlišují ho těmito specifiky od okolních územních jednotek. Takto charakterizovaný region můžeme rozdělit na *region přirozený* a *region vytvořený uměle*. Přirozený region vznikl na základě geografických vlastností v daného regionu. Jedná se například o přírodní hranice specifického regionu, jimiž mohou být řeky či pohoří. U umělého stanoveného regionu byly hranice nastaveny lidmi. Může se jednat o hranice etnické, ekonomické, politické a jiné. V dnešní době je za přirozený region považováno vztahově provázané území, ve kterém probíhá dělba funkcí na centrum a zázemí regionu. Centrem regionu, nazývaným také jádrem, je nejčastěji ekonomicky nejkoncentrovanější oblastí regionu, do nějž za prací, do školy či za nákupy a službami dojíždí obyvatelé ze vzdálenějších oblastí, které představují zázemí regionu. Ochota dojíždění lidí je však omezována vzdáleností od jádra a dostupností jiného podobě se

vyvíjejícího se jádra v jiném regionu. Na základě těchto rozhodnutí vznikají hranice přirozeného regionu.

Funkční hledisko se zaměřuje na funkční region. Jedná se o vazby mezi bydlištěm a pracovištěm a jejich propojení sítěmi a zájmy. Sítěmi je dopravní infrastruktura pozemní, vodní či letecká. Tyto sítě vytvářejí podmínky pro vyšší kvalitu a rozvoj regionu. Zájmy představují společné zájmy obyvatel na rozvoji ekonomiky, infrastruktury, rozvoji inovací a nabídce pracovních míst v regionu. Dalšími zájmy jsou kulturní využití a společenský život v regionu, snaha o zachování regionálních specifíků respektive udržení standardu životního prostředí.

Regiony můžeme také dělit dle konzistentnosti aktivit uskutečňovaných na jejich území. Podle konzistentnosti můžeme regiony dělit na *homogenní* a *heterogenní regiony*. *Homogenní regiony* se vyznačují relativní stejnorodostí svého území, jak z geografického hlediska, tak i způsobem ekonomického zaměření. Jedná se například o zemědělsky, průmyslově či rekreačně zaměřené regiony. *Heterogenní regiony* představují spojení různě velkých jednotek, s rozdíly v občanské a technické vybavenosti. Tyto regiony jsou na sobě do určité míry závislé a jsou propojeny specifickými vztahy.

Dalším způsobem členění regionů, které ve své knize Janáč a kol. (2010) uvádí je dělení dle ekonomické výkonnosti regionů. Dle této charakteristiky můžeme regiony dělit na růstové, stagnující a problémové regiony. *Růstové regiony* jsou charakteristické rozvojem nových inovativních výrobních odvětví a služeb, které zvyšují ekonomický potenciál regionu. Takové oblasti přitahují obyvatele z okolních regionů, kteří do této oblasti dojíždějí za prací, či přímo migrují, čímž se zvyšuje počet obyvatel regionu. Zvyšující se počet obyvatel i dojíždějících má vliv na rozvoj podnikatelských aktivit na území regionu. Vyšší koupěschopnost obyvatel růstového regionu tvoří podmínky pro vývoj nových podnikatelských aktivit a projektů, jak i vznik mikro, malých a středních podniků na území regionu. U *stagnujících regionů* z ekonomického hlediska nedochází k výrazným změnám na jejich území. *Problémové regiony* představují oblasti s upadající ekonomickou výkonností. Často se jedná o oblasti postižené strukturálními problémy, vedoucími k útlumu výroby v podnicích na území daného regionu, které může vyústit k útlumu celých výrobních odvětví. V takovém to regionu se zvyšuje nezaměstnanost, klesá počet jeho obyvatel a upadá jejich kvalifikační struktura.

Podíváme-li se na pojem region pohledem EU, je území Evropské unie rozděleno na územní statistické jednotky NUTS (z francouzského Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques) a lokální administrativní jednotky LAU (z anglického Local administrative unit).

Toto regionální členění bylo ustanoveno Statistickým úřadem Evropské unie (Eurostat) pro potřeby detailního a srovnatelného statistického sledování a tvorby analýz ekonomické a sociální úrovně regionů na území EU. Všechny státy Evropské unie, stejně jako i kandidátské země jsou rozděleny do tří úrovní NUTS, jak uvádí tabulka 2.1 a dvou úrovní systému LAU. Pro účely komparace regionů Evropské unie se využívají jednotky NUTS 2. (Eurostat, 2019a)

Tabulka 2.1: Klasifikace NUTS

Územní jednotka	Počet obyvatel
NUTS 1	3 000 000 – 7 000 000
NUTS 2	800 000 – 3 000 000
NUTS 3	150 000 – 800 000

Zdroj: Úřad vlády ČR, 2019, vlastní zpracování, 2019

Pojem rozvoj, nabývá mnoha různých definic. Stejskal a Kovárník (2009, s. 22) uvádějí tyto tři definice:

- *„Proces změny uskutečňovaný postupně a ovlivňující podstatu dané entity, přinášející nárůst efektivnosti a účelnosti pokud jde o využívání zdrojů, o možnosti podmiňující pohyb původního stavu do stavu žádoucího.“*
- *„Jedná se o poměrně neurčitý pojem, který může být určen pouze na základě konkrétních hodnotových postojů.“*
- *„Rozvoj je pojem používaný v různých souvislostech, je přiměřený víceznačný, těžko definovatelný názorově a ideologicky protichůdný.“*

Regionální rozvoj můžeme definovat jako souhrn procesů, probíhajících v rámci regionu přinášející pozitivní vývoj zejména v sociálně ekonomické sféře regionu. (Stejskal a Kovárník, 2009)

Regionální rozvoj je na odborné úrovni zkoumán přibližně posledních 80. let a jeho význam můžeme pojímat dvěma základními přístupy – praktickým a akademickým. Wokoun a kol. (2008) tyto přístupy popisuje takto.

Praktickým přístupem k regionálnímu rozvoji je míněna snaha o intenzivnější využívání a zvyšování potenciálu určitého regionu díky optimalizaci socioekonomických aktivit a využívání přírodních zdrojů. Toto zintenzivňování se promítá v zvyšování konkurenceschopnosti podniků působících v tomto regionu, zvyšování životní úrovně, jak i zlepšování stavu životního prostředí.

Akademický přístup chápe regionální rozvoj jako aplikaci nauk, mezi něž patří ekonomie, geografie a sociologie se snahou o řešení problémů specificky vymezeného regionu, jež je ovlivňován ekonomickými, socioekonomickými a přírodně-geografickými podmínkami na jeho území. Jsou zkoumány vědecké příčiny rozmisťování ekonomických činností, nerovnovážné osidlování oblasti regionu, se snahou nalezení nástrojů pro ovlivnění těchto procesů.

Bechtler, Berkowitz, Hardym, Muravska (2017) ve své knize uvádí, že externí zdroje podpory do rozvoje regionů nemusí být vždy přínosnými. Záleží na druhu investice a jejím vlivu na budoucí rozvoj regionu. Podpora je považována za přínosnou, pomůže-li vybudovat základy pro stabilní růst a rozvoj regionu. Nabízená podpora však nemůže být dlouhodobou, jelikož by regiony ztratily motivaci k jejímu efektivnímu čerpání a stala by se pro ně očekávanou a samozřejmou, což by působilo negativně na rozvoj a růst regionů.

Regionální rozvoj je podporován a usměrňován regionální politikou a jeho smyslem je snižování regionálních disparit a podpora ekonomického vývoje regionu a zvyšování životního komfortu a úrovně obyvatel. Wokoun a kol. (2008) uvádí, že motivací pro regionální politiku jsou tři základní motivy, a to ekonomický, sociální a ekologický. Ekonomickým motivem pro regionální politiku je plné využití výrobních faktorů a zejména pracovní síly. Sociálním motivem může být například zajišťování dostupnosti bydlení v oblastech s vyšším rozvojem či pobídky proti odchodu nezaměstnaných z méně rozvinutých regionů do regionů rozvinutějších. Z pohledu ekologického motivu, je žádoucí snižování nákladů přelidnění, jež jsou zkoumány od 70. let 20. století. Jedná se o nutnost řešení problémů při zvyšujícím se počtu obyvatel regionu jak i podniků, které na jeho území působí. Výsledkem jsou nutné investice do řešení dopravní situace, dopravní a technická infrastruktury a služeb spojených s vysokým počtem osob, na úkor méně rozvinutých regionů.

Regionální politiku můžeme rozdělit dle dvou základních pojetí – tradiční a moderní.

Tradiční regionální politika vyvíjí snahy o snižování regionálních problémů, meziregionální přerozdělování, otázky lokalizace kapitálu a výrobních surovin.

Regionální politika *moderní* se zaměřuje na proces restrukturalizace území, jejích problémů, jak i zvyšování inovativnosti. Na rozdíl od tradiční RP se nezaměřuje na přerozdělování kapitálu a surovin, leč na mobilizaci vnitřních zdrojů, informace, služby a malé a střední podnikání.

2.1.2 Regionální disparity

Pojem disparita je odvozen od latinského *dis-parita(u)s*, což v překladu znamená rozdělený. Regionální disparity tedy můžeme překládat jako regionální rozdíly.

Chceme-li definovat regionální disparity, nabízí se mnoho možností, které uvádějí autoři odborné literatury. Kutscherauer a kol. (2010) definují regionální disparitu jako *„rozdílnost nebo nerovnost znaků, jevů či procesů majících jednoznačné územní umístění (lze je alokovat ve vymezené územní struktuře) a vyskytujících se alespoň ve dvou entitách územní struktury.“* Melecký a Staníčková (2015) definovali regionální disparity následovně *„rozdílnost, respektive nerovnost mezi regiony, jejichž hlavní příčiny souvisejí s nerovnovážným rozvojem regionů, který je v podmínkách spontánního působení tržních sil provázen úpadkem některých odvětví s nestejnoměrným rozvojem soukromého podnikání, s nerovnoměrnou vybaveností územní technickou infrastrukturou, případně s nízkou meziregionální mobilitou pracovních sil.“* Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2014) definuje regionální disparity jako *„neodůvodněné regionální rozdíly v úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje,“* přičemž také uvádí, že *„disparitami, které je třeba řešit, jsou rozdíly vyvolané subjektivní lidskou činností, nikoliv díly vzniklé z objektivních příčin, například na základě přírodních podmínek.“*

2.1.3 Charakter a informační hodnota regionálních disparit

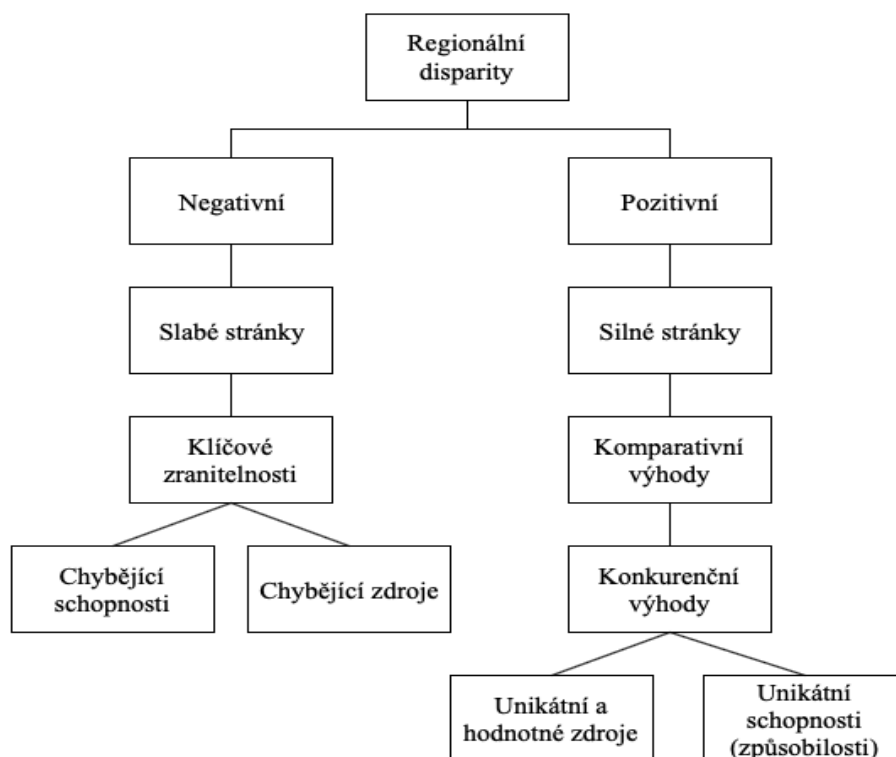
Dle Meleckého a Staníčkové (2015, s. 13) jsou *„v evropském pojetí regionální disparity měřítkem úrovně ekonomické, sociální a teritoriální soudržnosti evropského území a jsou tedy nejčastěji chápány jako nežádoucí jev.“*

Kutscherauer a kol. (2010) popisuje dva základní důvody, proč se snažíme o zjišťování disparit. Jako první důvod uvádí potřebu definování a prozkoumání vlastností subjektů, které poté mezi sebou porovnáváme. Jedná se o státy, země, regiony, obce, podniky. Zjistíme, ve kterých aspektech dané subjekty zaostávají a jaký to má vliv na jejich rozvoj, popřípadě co je potřeba systémově zlepšit, aby i tyto subjekty mohly překonat svá omezení. Druhým důvodem je zkoumání disparit mezi subjekty, dle kterého je analyzován jeden ze subjektů a zjišťuje se, ve kterých oblastech má komparativní výhody v porovnání s jinými subjekty. Tyto výhody mohou být poté efektivně využity, pro zvýšení jejich atraktivity a odlišení se od ostatních subjektů. Disparity tedy můžeme dělit na negativní a pozitivní, jak znázorňuje obrázek 2.1.

Negativní regionální disparity jsou základem pro regionální a kohezní politiku Evropské unie. Základním cílem této politiky je vyrovnávání rozdílů mezi regiony primárně v sociální a ekonomické oblasti, čímž se docílí rovnovážného vývoje v celé EU. Systém je založen na solidaritě rozvinutých regionů s regiony rozvíjejícími se a zachování nebo zvyšování životního standardu v nich, zajištění zaměstnanosti, zvýšení ekonomických možností občanů, podpora podnikání a zajišťování zlepšení životního prostředí v oblastech, které procházejí restrukturalizací po průmyslové výrobě. (Kutscherauer a kol., 2010)

Pozitivní regionální disparity našly svůj odraz v koncepci pólů růstu a center růstu (Maier a Tödtling, 1998). Zatímco klasičtí zastánci teorie polarizace hodnotí negativně polarizující účinek rozvojového procesu, zastánci koncepce pólů růstu poukazují na jeho pozitivní stránky. Důvěřují tomu, že při dostačující hospodářské síle centra dominují rozšiřujícím se efekty nad stahujícími efekty, a spatřují v tom koncepční bod pro rozvojovou strategii. Poznané disparity pak sehrávají pozitivní roli při identifikaci relevantních regionů, pólů rozvoje a rozvojových center. Zatím co neoklasický přístup a strategie pólů růstu dávají do popředí mobilitu faktorů a především efekty lokalizace podniků v regionu, jiní zastánci koncepce pólů růstu a center růstu preferují endogenní přístup (např. Hahne, 1985; Maier a Tödtling 1998), přičemž si kladnou otázku, zda faktory a zdroje existující v regionu se budou moci co nejlépe využít a jaká je konkurenční schopnost podniků v regionu. (Melecký a Staníčková, 2014).

Obrázek 2.1: Dělení regionálních disparit

Zdroj: Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan, 2013; vlastní úprava, 2019

Jak uvádí Kutscherauer a kol. (2010) zjišťování, seskupování a hodnocení regionálních disparit přináší uživateli informací určitou informační hodnotu. Užitek uživatele z těchto přijatých informací o regionálních disparitách může mít podobu hodnoty poznávací (informace zvyšují stav poznání uživatele), rozhodovací (informace vytvářejí uživateli možnosti pro rozhodování), motivační (informace motivují uživatele k nějaké konkrétní činnosti) a operační (informace poskytují uživateli podněty pro operativní jednání).

2.1.4 Příčiny vzniku regionálních disparit

Regionální problémy mohou být způsobeny řadou faktorů ekonomických i neekonomických. Tyto faktory můžeme rozdělit na primární a sekundární. Melecký a Staníčková (2014, s. 16) ve své publikaci zmiňují tyto primární faktory: relativně nízká mobilita pracovní síly, relativně nízká mobilita kapitálu, geografické faktory, ekonomická struktura regionu, další faktory.

Relativně nízká mobilita pracovní síly, odkazuje na opožděné reakce pracujících na změny ve mzdách v jednotlivých regionech, což vytváří regionální rozdíly v příjmech.

Relativně nízká mobilita kapitálu. V teoretických učebnicích je kapitál považován za vysoce mobilní, v reálu je však mobilita kapitálu ovlivňována náklady na výrobu, což může při jeho přesunu negativně ovlivnit jeho ekonomický výstup a zapříčinit vznik disparit.

Geografické faktory představují jeden ze základních důvodů vzniku regionálních disparit. Díky umístění regionu v území může docházet k pozitivním či negativním vlivům na jeho rozvoj. Vyskytuje-li se region na periferii, mohou mezi ním a ostatními regiony vznikat regionální disparity z důvodu:

- nadprůměrným nákladům na dopravu, které mohou zapříčinit sníženou ekonomickou výkonnost regiony či vyšší ceny na jeho území,
- omezeného přístupu k velkým centrům poskytujícím specifické služby,
- velké vzdálenosti od tržních informací a kontaktu se zákazníky či,
- nízké kvality dopravního spojení.

Dalším faktorem může být přírodní vybavenost regionu. Nevýhodami pro region mohou být umístění v horské oblasti či špatná kvalita zeminy na území regionu. Naopak výhodou pro regiony mohou být přírodní zdroje a bohatství nacházející se na jejich území, může se jednat třeba o uhlí, vodu, ropu a další zdroje, za které mohou získávat bohatství.

Ekonomická struktura regionu poukazuje na ekonomický vývoj regionu, jak i možnou budoucí tvorbu disparit v porovnání s jinými regiony. Ty, u kterých převažují útlumová odvětví, zvyšují podíl nezaměstnaných. V těch regionech, jež jsou založeny na odvětvích, které se rozvíjejí, se poptávka po nových zaměstnancích zvyšuje. Tyto skutečnosti vytvářejí regionální disparity mezi regiony.

Dalšími primárními faktory mohou být např. institucionální faktory (centralizaci či decentralizaci státních institucí), politická rozhodnutí, správní a územní rozhodnutí či psychologické faktory.

Mezi sekundárními faktory, které vyplývají z faktorů primárních, jsou zmiňovány:

Vedlejší ekonomika, kde parametry, mezi něž patří například technická a finanční infrastruktura, kontakt s centrálními úřady či spojový a dopravní systém mohou ovlivnit příliv nových firem do regionu

Demografická situace, která představuje parametry jako rozdíly ve vzdělání městského a venkovského obyvatelstva či rozdíly v přírůstcích obyvatelstva.

Rigidita nákladů a cen poukazuje na určité setrvační síly, které znemožňují přirozené působení tržního principu nabídky a poptávky na trhu. Může se jednat například o zvyšování mezd skrze tripartitní dohody s cílem zamezení odlivu pracovní síle ze zaostávajícího regionu. Tato skutečnost však také může ovlivnit příliv nového kapitálu do tohoto regionu a to díky odstranění zřetelného podnětu v nižších nákladech na zaměstnance v tomto regionu.

Faktory prostředí jsou spojené s atraktivitou prostředí regionu. Je-li prostředí zdevastované předchozími aktivitami na území regionu je potřeba jeho území rekonstruovat pro zatraktivnění jeho prostředí pro případná nová odvětví či příchozí zahraniční kapitál.

Ostatní sekundární faktory, mezi něž mohou patřit např. rozdíly v inovativnosti mezi regiony či disparity v průmyslovém či sociálním prostředí, které ovlivňuje prostředí pro vznik nových firem.

Kutscherauer a kol. (2010) uvádí, že rozdílná úroveň dvou regionů může mít dva účinky na tyto regiony:

- Zpětnovazební účinky, jež jsou považovány za negativní účinky, dopadají na chudší region v důsledku vzájemných vztahů s regionem bohatým. Bohatý region expanduje na úkor chudšího regionu.
- Odstředivé účinky představují žádoucí účinky pro chudší region, který benefituje ze vzájemné interakce s regionem bohatším

Aby odstředivé účinky převážily nad zpětnovazebnými účinky, musí být vztahy mezi ekonomikami regionů komplementární natolik, aby bohatý region mohl předávat růstové impulzy regionu chudému.

2.1.5 Hlediska zkoumání a atributy regionálních disparit

Významnými pro identifikaci a hodnocení disparit jsou hlediska zkoumání. Dle Kutscherauera, Šotkovského, Adamovského, Ivana (2013) je můžeme rozdělit do dvou skupin na:

- hlediska s atributy polaritního charakteru,
- hlediska s atributy s charakterem výčtu možností.

Hlediska s atributy polaritního charakteru se projevují dvěma odlišnými dimenzemi. U hlediska s atributy s charakterem výčtu možností se jedná o víceúrovňovou dimenzi regionální disparity.

Mezi atributy polaritního charakteru regionálních disparit, jak uvádí tabulka 2.2, patří:

- podstata regionálních disparit,
- míra konkrétnosti regionálních disparit,
- míra komplexnosti regionálních disparit,
- tendence změny regionálních disparit,
- ovlivnitelnost regionálních disparit,
- způsob vzniku regionálních disparit.

Tabulka 2.2: Atributy polaritního charakteru

Atributy	Polarity	
Podstata RD	hmotné	nehmotné
Míra konkrétnosti RD	specifičnost	obecnost
Míra komplexnosti RD	parciálnost	integrálnost
Tendence změny RD	divergence	konvergence
Ovlivnitelnost RD	neovlivnitelné	ovlivnitelné
Způsob vzniku	spontánní	činností člověka

Zdroj: Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan, 2013; vlastní zpracování, 2019

Podstata regionálních disparit – dělíme ji na hmotnou a nehmotnou. Regionální disparity s hmotnou podstatou jsou disparity, jež mají odraz v hmotné realitě a zpravidla jsou měřitelné indikátory. U regionálních disparit s nehmotnou podstatou se jedná o disparity, které mají vliv na myšlení lidí a jsou spojeny s měkkými lokalizačními faktory. (Kutscherauer a kol., 2010)

Míra konkrétnosti regionálních disparit - tento atribut má primárně metrologický význam a rozeznává dvě dimenze. Specifičnost regionálních disparit, představuje vysoký stupeň konkrétnosti s vysokou vypovídací schopností. Obecnost regionálních disparit se vyznačuje nízkým stupněm konkrétnosti a také nízkou vypovídací schopností. (Kutscherauer a kol., 2010)

Míra komplexnosti regionálních disparit - pomocí tohoto atributu rozeznáváme, na jak širokou oblast má tato regionální disparita vliv. Parciálnost regionální disparity představuje míru dílčího pohledu na regionální disparity. Integrálnost regionální disparity představuje míru integrovaného pohledu na regionální disparity. (Kutscherauer a kol., 2010)

Tendence změny regionálních disparit - poukazuje na to, jakým směrem se bude regionální disparita vyvíjet v budoucnu. Konvergenční orientace RD ukazuje na zmírňování až zánik regionálních disparit. Divergenční orientace RD naopak prezentuje neustálé zvětšování regionálních disparit a vychylování od rovnovážného stavu. (Kutscherauer a kol., 2010)

Ovlivnitelnost regionálních disparit - vyjadřujeme jako schopnost určitými nástroji regionální politiky ovlivnit nežádoucí vlivy disparit na regiony. Disparity dle ovlivnitelnosti můžeme dělit na:

- *neovlivnitelné*, kde se jedná především o disparity spojené s hodnocením přírodních zdrojů, rozlohy území a jiné. Dále neovlivnitelné RD můžeme rozdělit na: disparity neovlivnitelné ani v budoucnu (disparity přírodních zdrojů), disparity neovlivnitelné dočasně, mohly by se však v budoucnu stát ovlivnitelnými díky rozvoji poznání a vědy.
- *ovlivnitelné*, u nichž lze negativní vliv RD omezit pomocí nástrojů regionální politiky. Tyto můžeme dále dělit na: přímo ovlivnitelné a nepřímo ovlivnitelné. Za přímo ovlivnitelné považujeme ty, u nichž je viditelný rychlý posun a dosažení cíle a tím i snížení disparity. Může se jednat například o vyřešení nedostatečné dopravní obslužnosti části či celého regionu pomocí poskytnutí dotací na provoz dopravního systému. Nepřímo ovlivnitelné mohou vzniknout při snaze vyřešit jinou významnější regionální disparitu. Může se jednat třeba o zvýšení zaměstnanosti v regionu, díky dotační podpoře pro zlepšení dopravní dostupnosti v oblasti.

Ovlivnitelnost regionálních disparit záleží i na tom, zda má daný region představitele či nikoliv. Jedná-li se o region v čele s představitelem, může tento subjekt vlastní disparitu identifikovat, porovnat s ostatními regiony a také přispět k vyřešení dané regionální či subregionální disparity vlastní aktivitou. Jedná se o *endogenní regionální politiku*. Jedná-li se o ovlivňování regionálních disparit na libovolné oblasti území státu za pomoci regionální politiky z úrovně státu, jedná se o *exogenní regionální politiku*. Cílem regionální politiky je, aby oba tyto způsoby ovlivňování disparit byly komplementární a aby bylo dosaženo

rovnovážného vývoje s ponecháním rozhodovací působnosti regionům. (Kutscherauer a kol., 2010)

Způsob vzniku regionálních disparit - rozlišujeme dvě dimenze vzniku regionálních disparit, samovolně vznikající disparity a disparity vznikající činností člověka. Mezi samostatně vznikající disparity můžeme zařadit kalamity, jako například povodně, vichřice a jiné kalamity. Mezi disparity vyvolané působností člověka pak zahrnujeme disparity vyvolané ekonomickou činností, politickými vlivy, vnější ekonomikou. (Kutscherauer a kol., 2010)

Mezi atributy regionálních disparit s charakterem výčtu možností, znázorněných v tabulce 2.3, patří:

- sféra výskytu regionálních disparit,
- teritorialita regionálních disparit,
- měřitelnost regionálních disparit,
- časová dimenze regionálních disparit,

Tabulka 2.3: Atributy s charakterem výčtu možností

Atributy		Výčet možností
Sféra výskytu RD		Sociální, ekonomická, územní
Teritorialita RD		EU, ČR, kraj, okres, obec
Měřitelnost	Indikátor RD	Primární, sekundární
	Metoda měření RD	Absolutní hodnota, relativní hodnota, srovnávací hodnota
	Objektivnost RD	Objektivní (kvantitativní), subjektivní (kvalitativní, výběrové měření)
Čas	Časový horizont RD	Krátkodobý, střednědobý, dlouhodobý
	Časová dynamika RD	Okamžitý stav, změny v čase

Zdroj: Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan (2013); vlastní zpracování, 2019

Sféra výskytu regionálních disparit - v různých státech se vyskytují jiné regionální disparity, v podstatě však vždy narazíme na rozdělení na tři základní sféry výskytu, a to na sociální, ekonomickou a územní sféru.

Teritorialita regionálních disparit - regionální disparity se mohou vyskytovat na různých teritoriálních úrovních. Ať už se jedná o stát, kraj či disparity mezi městy a obcemi.

Zaměříme-li se a porovnáme-li dva různé regiony v jednom státě, mohou se indikátory, jako třeba hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele či zaměstnanost od sebe výrazně lišit. (Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan, 2013)

Měřitelnost regionálních disparit - představuje možnost do jaké míry jsme schopni regionální disparitu změřit pomocí indikátorů. Pro měření regionálních disparit můžeme použít objektivních nebo subjektivních indikátorů. *Objektivní indikátory* jsou měřitelnými s finálním výsledkem. U *subjektivních indikátorů* se jedná o zjišťování, jaký mají na daný problém názor lidé na základě dotazování. (Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan, 2013)

Časová dimenze regionálních disparit – v časovém horizontu je důležitým aspektem pro sledování vývoje a identifikaci závažnosti regionálních disparit. Regionální disparity můžeme dle časové dimenze rozlišovat na časový horizont RD a na dynamiku RD. U časového horizontu regionálních disparit rozlišujeme regionální disparity působící krátkodobě, regionální disparity působící střednědobě a regionální disparity působící dlouhodobě. Dynamiku regionálních disparit rozlišujeme dle okamžitého stavu disparit a změn disparit v čase. (Kutscherauer, Šotkovský, Adamovský, Ivan, 2013)

2.2 Regionální disparity v podmínkách EU

V období založení Evropského hospodářského společenství (EHS) se nevyskytovaly mezi zakládajícími státy významné regionální rozdíly. Případné disparity na území jednotlivých států byly řešeny národními regionální programy a nebylo tedy zapotřebí se disparitami mezi jednotlivými regiony z nadnárodního pohledu zabírat. Potřeba řešení problému disparit se však stávala stále aktuálnější, s postupným rozšiřováním základny členů Evropských společenství a posléze i Evropské unie.

2.2.1 Regionální disparity v podmínkách EU

Regionální disparity na území Evropského hospodářského společenství začaly být pozorovatelnými již po prvním rozšíření členské základny v roce 1973. Viditelné rozdíly v rozdělení bohatství mezi regiony EHS, které se zvyšovalo společně s rozšiřováním členské základny EHS a následně EU, bylo také jedním z impulzů pro vytvoření způsobu postupného snižování těchto rozdílů, jak i zvyšování ekonomického rozvoje regionů na území EHS jako celku. Výsledkem snah o řešení disparit na území EHS byla specifikace tří základních pojmů a to: konvergence, konkurenceschopnost a soudržnost.

Kutscherauer a kol. (2010) ve své publikaci tyto tři pojmy specifikují takto:

Konvergence je obecně označována za proces postupného sbližování či slučování dvou nebo více celků dle stanovených specifických kritérií.

Konkurenceschopnost je spojována s ekonomikou a je chápána jako schopnost zajistit relativně vysoké a udržitelné příjmy vlastníkům ekonomických aktiv a obyvatelům. Jedná se také o schopnost efektivně konkurovat jiným subjektům v globálním prostředí. Jako její ukazatel se používá Hrubý domácí produkt v přepočtu na počet obyvatel.

Soudržnost představuje vyrovnaný rozvoj regionů na území Společenství s cílem snižování rozdílů mezi regiony a státy.

Cílem se pro státy EHS tedy stalo dosažení soudržnosti a konvergence jeho území pomocí zvyšování konkurenceschopnosti regionů a snižování disparit na jejím území.

Společná regionální politika, jež se v tomto období začala formovat, si kladla za cíl, dosažení soudržnosti regionů ve všech tří základních oblastech regionálních disparit. Jedná se o materiální i nemateriální disparity, které členíme na ekonomické, sociální a územní.

Fojtíková a kolektiv (2013) tyto tři druhy disparit definuje takto:

Ekonomické disparity, představují rozdíly v ekonomickém vývoji (kvalitě a kvantitě ekonomického výstupu) mezi jednotlivými regiony. Ekonomická soudržnost může být dosažena tehdy, jsou-li ekonomické subjekty (v tomto případě regiony EU) začleněny do evropského hospodářství takovým způsobem, že jsou schopny čelit konkurenci. Klesají-li rozdíly mezi konkurenceschopností jednotlivých regionů, celková úroveň ekonomické soudržnosti se na území EU zvyšuje. Znamená to tedy, že méně rozvinuté regiony jsou schopny dohánět vyspělejší regiony.

Sociální disparity se vztahují k tomu, jak obyvatelé vnímají kvalitu života, životní úroveň a sociální soudržnost v porovnání mezi regiony. Sociální soudržnost poukazuje na harmonický vývoj vztahů mezi sociálními skupinami

Územní disparity nás informují o vývoji nerovností ve vybavenosti regionu faktory, jež ovlivňují konkurenceschopnost regionu. Může se jednat o rozdíly v hospodářské výkonnosti, fyzicko-geografickém potenciálu, nedostatečné dopravní a technické infrastruktury či kvalitě životního prostředí mezi státy či regiony. Ekonomická soudržnost tedy představuje rovný přístup občanů a ekonomických subjektů k obecným službám, jak i podporu spolupráce mezi regiony.

Ohledně nově přistoupivších států v roce 2004 a 2007 zmiňuje Meliciani (2016) ve své knize fakt, že u států, které patřily do roku 1989 mezi tak zvané satelitní státy Sovětského svazu, byly regionální disparity na jejich území uměle a neefektivně snižovány pomocí socialistického centrálního stylu řízení. Po otevření se těchto ekonomika a liberalizaci však disparity mezi regiony výrazně narůstaly, a to zvláště kvůli jejich neschopnosti konkurovat vyspělejšími západními entitám.

2.2.2 Způsoby měření a hodnocení regionálních disparit

Pro efektivní řešení regionálních disparit vznikla potřeba jejich poměru a ohodnocení jejich závažnosti. Tento úkol však naráží na několik problémů, a to například problémy se stanovením samotného pojetí a charakteru disparit, nastavení vhodné báze ukazatelů, jež budou vhodně reprezentovat závažnost regionálních disparit či stanovení oblasti či regionu, na jehož území budou disparity měřeny. Všechny tyto determinanty mají vliv na kvalitu a vypovídací schopnost prováděného měření a hodnocení.

Jak uvádí Melecký a Staničková (2015, s. 52) „*způsoby měření regionálních disparit vycházejí obecně ze dvou empiricky uplatňovaných přístupů. Prvním z nich je statistické*

měření, zaměřující se na analýzu a hodnocení dle ukazatelů regionálních disparit v krátkém či střednědobém období. Druhým modelem je dynamický koncept založený na Solowově modelu ekonomického růstu (Solow, 1975), který sleduje úroveň regionálního rozvoje v dlouhém období.“

V odborné literatuře můžeme nalézt mnoho různých způsobů měření a hodnocení regionálních disparit. Melecký a Staníčková (2015, s. 28), stejně jako Kutscherauer a kol. (2010) popisují tyto základní metody takto:

Metoda meziregionální komparace – představuje komparaci jednotlivých regionů a hodnocení procesů a vývoje probíhajících na jejich území na základě předchozích analýz či na základě znalostí a zkušeností. Cílem této metody je zjištění společných a odlišných rysů ve vývoji jejich území. Porovnávají se ekonomické, sociální a environmentální indikátory, jak i struktury regionů, jež mohou ukázat určité rozdíly mezi regiony. Na základě průzkumu se vypracovává analýza, jež popisuje stav disparit. Úskalími této metody jsou možná časová a věcná neshoda informací, či jejich nedostupnost. Toto má vliv na objektivnost hodnocení.

Metody grafické a škalogací – představují odlišné výstupy od ostatních metod měření a hodnocení. Výstupy těchto metod jsou prezentovány ve formě map, grafů, obrázků, tabulek. Tyto metody jsou zpracovávány pomocí výpočetní techniky a vhodně doplňují výsledky metody meziregionální komparace.

Metody matematicko-statistické – tato skupina metod objímá širokou oblast jedno i vícerozměrných kvantitativních metod založených na matematicko-statistických postupech. Mezi jednorozměrné metody v této oblasti patří např. míry centrální tendence (průměr, modus, medián), míry rozptýlenosti (rozptyl, směrodatná odchylka, variační rozpětí, variační koeficient). K vícerozměrným metodám hodnocení regionálních disparit zařazujeme metodu hlavních komponente, faktorovou, shlukovou či diskriminační analýzu. Shluková analýza umožňuje rozřazení určitého množství objektů do několika relativně homogenních skupin. Faktorová analýza je statistickou metodou, jež umožňuje nalézt nepřímou pozorovatelnou příčinu variability jednotlivých indikátorů sloužících k deskripci regionálních disparit.

Mezi základních metod pro hodnocení regionálních disparit z pohledu regionálního managementu patří: metoda založená na škalogacích technikách, metody semaforu, metody průměrné odchylky, bodové metody, metody normované proměnné.

Kutscherauer a kol. (2010) definují tyto metody jako:

Škalovací techniky specifikují v těchto dvou polohách:

- „*Soubor metod, procedur a technik, jež umožní vytvořit libovolnou škálu. Součástí tohoto procesu je pak nejen uspořádání jednotlivých indikátorů, ale také jejich očíslování. Je-li využita tato metoda, hovoříme o škalovacích technikách,*“
- „*Proces měření, jedná se o proces, v jehož rámci jsou školovány hodnoty, které jsou velmi těžko měřitelné. Metoda se nejčastěji využívá v psychologii a sociologii.*“

Specifickou podobou škalovací metody je *metoda semaforu*. Jednotlivých hodnotám indikátoru jsou přiřazeny určité procentuální hodnoty odpovídající barevně barvám semaforu. Může se jednat o dvoubarevnou škálu, třibarevnou škálu (z pravidla zelená, žlutá a červená), datovými čarami, které udávají hodnoty dle délky datové čáry či škálu vyjádřenou pomocí ikon, kde jednotlivé ikony odpovídají procentnímu podílu na celku.

Metoda průměrné odchylky definuje míru variability jako aritmetický průměr absolutních odchylek jednotlivých hodnot od určité zvolené hodnoty.

Bodová metoda se zakládá na nalezení regionu, který dosahuje maximální nebo minimální hodnoty indikátoru regionálních disparit dle toho jakou disparitu sledujeme. Ten region poté ohodnotíme 1000 body, přičemž ostatní regiony hodnotíme od 0 do 1000 dle hodnoty, kterou v porovnání s tímto nejefektivnějším regionem dosahují.

2.2.3 Ukazatele regionálních disparit v EU

Regionální disparity a jejich změny jsou hodnoceny pomocí ukazatelů vypovídajících o stavu dané disparity v regionu. Od roku 1996 Evropská komise zveřejňuje Zprávy o hospodářské, sociální a územní soudržnosti Evropské unie, jež jsou do té doby pravidelně vydávány jednou za tři roky dle primárního práva Evropské unie. Evropská komise tuto zprávu předkládá Evropskému parlamentu, Radě, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Tato zpráva zhodnocuje posun dosažený pomocí politiky soudržnosti na úrovni regionů evropské unie a její přispívání k tomuto posunu. Ukazatele používané ve zprávách o hospodářské, sociální a území soudržnosti EU jsou obsaženy v příloze 1.

2.3 Regionální politika EU

Cílem regionální politiky, jež je podporována Evropskou unií na území členských států, je posílení hospodářského růstu a zlepšování kvality života občanů v regionech a městech Evropské unie. Podpora regionů a měst je prováděna pomocí strategických investic pro zlepšení kvality života obyvatel, jak i zvýšení ekonomické i technické atraktivity pro možné kapitálové investice do těchto regionů. Tyto zdroje také napomáhají intenzivnějšímu rozvoji v méně rozvinutých oblastech Evropské unie a působí tak jako forma solidarity rozvinutých oblastí pro oblasti zaostalejší.

2.3.1 Vymezení regionální politiky EU

Regionální politika Evropské unie je projevem solidarity mezi členskými státy tohoto společenství. Z důvodu nárůstu regionálních disparit se státy rozhodly podstatnou část rozpočtu EU delegovat pro účely vyrovnávání rozdílů mezi rozvinutými a méně rozvinutými regiony. Jak uvádí Melecký a Poledníková (2018) *cílem regionální politiky je podporovat harmonický a vyvážený rozvoj Společenství prostřednictvím snižování rozdílů v rozvoji jednotlivých členských států a jejich regionů*. Rozvoj nadnárodní regionální politiky na Evropském území začal tvarovat již v období podpisu Římských smluv v roce 1957. Ke snižování regionálních rozdílů mezi regiony byly používány finanční zdroje společenství. Z počátku byl hlavní důraz v této oblasti kladen na problémy trhu práce s pomocí Evropského sociálního fondu založeného v roce 1957. Následně však spolu s rozšiřováním členské základny zvyšovaly regionální disparity, jež bylo nutné vyřešit, se podpora rozšiřovala i do jiných potřebných oblastí. Pro zprůhlednění a zjednodušení systému podpory na evropském území byla regionální politika společně s částí sociální a zemědělské politiky sloučena koncem 80. let 20. století do Strukturální politiky Evropské unie. V období let 90. Orgány unie zaměřily politiku soudržnosti směrem ke zvyšování hospodářské, sociální a územní soudržnosti s cílem vyrovnávání rozdílů mezi regiony a podpory jejich konkurenceschopnosti. Přístup nových členských států v roce 2004, 2007 a 2013 však přinesl opětovné zvýšení regionálních disparit. Tyto změny stejně jako vlivy okolí, mezi něž patří např. přírodní, klimatické, demografické jak i bezpečnostní a energetické vlivy v Evropě zapříčinily nutnost úprav cílů a směřování Strukturální politiky EU pro následující finanční období. (Fojtíková a kol., 2014; Boháčková a Hrabánková, 2009; Skokan, 2003)

Stejskal a Kovárník (2009) uvádí, že regionální politika je prováděna ve třech úrovních. Těmito úrovněmi jsou nadnárodní, národní a regionální.

2.3.2 Vývoj regionální politiky v EU

Začátky vývoje společné regionální politiky na území Evropské unie můžeme zaznamenat od roku 1958, kdy vzniklo *Evropské hospodářské společenství*. Už v období vzniku EHS bylo předpokládáno, že vlivem integrace trhů dojde ke zvýšení konkurence na trhu EHS, což bude mít neblahý dopad především na oblasti a regiony se zvýšenou koncentrací primárně průmyslově zaměřených odvětví a do budoucna vyústí v nutnost zvláštní pomoci pro tyto regiony. Právě na popud těchto faktů vznikl první koncept regionální politiky EHS s cílem kompenzace negativních vlivů způsobených vznikem EHS. Vývoj regionální politiky na území Evropské unie lze dělit na sedm etap od roku 1958 pro rok 2020, s výhledem na připravované období osmé mezi léty 2021–2027.

1. etapa 1958–1973

V tomto období převládal individuální přístup k regionální politice. Šest států, které EHS zakládaly, byly přibližně na podobné ekonomické úrovni a proto nebylo nutné intenzivněji zasahovat do regionální politiky, jež si členské státy prováděly na svém území. V tomto období se státy primárně zaměřovaly na makroekonomické problémy a jejich odstraňování, například odstraňování obchodních bariér. Státy věnovaly pozornost svým vlastním interním regionálním problémům a jejich řešení, neměly tak zájem o společnou regionální politiku na nadnárodní úrovni. V období první etapy regionální politiky Evropských společenství (ES) neexistovaly společné instituce ani orgány pro regionální politiku. *Generální ředitelství* Komise Evropských společenství pro regionální politiku vzniklo až v roce 1968. V roce 1973 se k ES připojily tři státy a to: Dánsko, Irsko a Velká Británie. S tímto rozšířením se také výrazně zvětšily rozdíly nejen mezi členskými státy, ale také výrazné rozdíly mezi jednotlivými regiony ES. Podívali-li se třeba na Irsko, které se v této etapě připojilo k Evropským společenstvím, jednalo se o stát primárně zaměřený na zemědělskou výrobu a nejednalo se o intenzivně industrializovaný stát. Opakem Irska v této etapě byly státy vysoce industrializované, jako Německo, Francie či Itálie. (Stejskal, Kovárník, 2009)

2. etapa 1974–1985

Sedmdesátá léta 20. Století byla pro světovou ekonomiku kritickým bodem. Surovinová krize, na níž navázala krize ekonomická, vyvolala strukturální a regionální problémy na celém území ES a zpomalila ekonomický rozvoj těchto ekonomik. Po vstupu Spojeného království (VB), Irska a Dánska se ještě zvýšila nerovnováha mezi regiony. Velká Británie, která byla výrazně postižena strukturálními problémy, byla nejintenzivnějším iniciátorem prosazení regionální politiky jako společné politiky solidarity mezi státy ES. Jako základní nástroj pro rozvoj společné regionální politiky sloužil nově ustanovený Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), který byl zřízen v roce 1975. Jeho cílem bylo snižování výrazných rozdílů mezi regiony Společenství. Rozpočet ERDF pro období 1975-1985 činil 4,8 % celkového rozpočtu Evropských společenství. Rostoucí význam tohoto fondu můžeme pozorovat již v období následujícím 1986 až 1993, kdy rozpočet na ERDF dosahoval již 8,6 % rozpočtu ES. Projekty podporované těmito zdroji byly přijímány a realizovány na národní úrovni, musely však vykazovat významné přínosy pro integraci jak i pro snižování regionálních rozdílů v celém Společenství. Největšími příjemci této pomoci byly Velká Británie, Irsko a Itálie. (Stejskal, Kovárník, 2009)

5. etapa 1986–1993

V třetí etapě byl zahájen projekt *Jednotného vnitřního trhu* schválením Aktu o jednotné Evropě. Tento dokument se ve článku 130 zaměřuje na úlohu regionální politiky a uvádí: „*Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k podpoře celkového harmonického vývoje a k podpoře celkového harmonického vývoje a k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovností mezi různými regiony a soustřeďuje se na zaostalé regiony, jimž se dostává nejmenší podpory.*“ Po vstupu Španělska a Portugalska byly pro jižní státy Evropského společenství vytvořeny *Integrované středomořské programy*. Jako nový prvek regionální politiky bylo přijato střednědobé plánování regionálních programů pro zvýšení efektivity vynakládaných prostředků na rozvoj regionů. Kritizována byla nízká koordinace regionální politiky ES s politikou zemědělskou a sociální. Změna nastala v roce 1988, kdy bylo přijato rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a zemědělské politiky a vznikla tzv. *Strukturální politika EU*. Byl také nastaven rozpočet ve výši 68 miliard ECU. Pro období 1989 až 1993 Strukturální politiky EU bylo vyčleněno pět cílů, a to:

- Cíl 1 – podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů,

- Cíl 2 – přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem,
- Cíl 3 – boj s dlouhodobou nezaměstnaností a podpora integrace mladých lidí a osob vyřazených z trhu práce do pracovního procesu,
- Cíl 4 – podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a na změny ve výrobě,
- Cíl 5 – podpora rozvoje venkovských regionů,
 - Cíl 5a – Podpora rozvoje venkovských regionů urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy *Strukturální zemědělské politiky* (SZP) a podporou modernizace a restrukturalizace rybolovu,
 - Cíl 5b – podpora rozvoje venkovských regionů umožněním rozvoje a strukturálních změn venkovských regionů.

Předmětem regionální politiky EU se staly cíle 1, 2 a 5b, cíle 3, 4 a 5a byly cíli celospolečenskými. (Stejskal, Kovárník, 2009)

5. etapa 1994–1999

V tomto období byly ponechány cíle regionální politiky, jež byly naplánovány pro období předchozí. Rozpočet pro politiku soudržnosti byl opět navýšen a to na 200 miliard ECU, což představovalo třetinu rozpočtu tehdejší Evropské unie. V roce 1995 se k Evropským společenstvím připojily Švédsko a Finsko. Odlišnost rozložení obyvatel na území nových členských států oproti původním státům se promítla do strukturální politiky EU v tomto období. Byl vytvořen i šestý cíl strukturální politiky:

- Cíl 6 – podpora rozvoje a strukturálních změn regionů s extrémně nízkým zalidněním.

V souvislosti s přijetím Maastrichtské smlouvy v roce 1993 byl vytvořen také *Kohezní fond (CF)*, který stál mimo ostatní strukturální fondy. Skrze Maastrichtskou smlouvu byl vytvořen *Výbor regionů*. Jedná se o poradní orgán Evropské komise složený ze zástupců regionálních a místních organizací. V roce 1994 byl schválen dokument *Evropa 2000+*, který se zaměřoval na problematiku rozvoje evropského prostoru ve vazbě na perspektivní rozšíření EU pro roce 2000 a také stal se základním koncepčním dokumentem pro tvorbu strategií a koncepcí na úrovni národních regionů. Dalším dokumentem, jenž byl přijat byly *Principy rozvojové politiky evropského prostoru*. Jeho hlavními cíli bylo:

- posílení významu nehmotných investic,
- orientace na lidské zdroje,

- rozvoj poradenství pro obce, města, regiony a podnikatelských subjektů prostřednictvím rozvojových agentur podporovaných státem.

Podpora zřizování hospodářských a technologických parků jako podpory regionálního rozvoje. (Stejskal, Kovárník, 2009)

6. etapa 2000–2006

Období od roku 2000 se pojí se snahou evropských institucí zefektivnit využívání finančních prostředků na regionální politiku. Došlo ke snížení počtu cílů pro regionální politiku na tři cíle, mezi které patřily:

- Cíl 1 – podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování regionů, které ve svém rozvoji zaostávaly za ostatními,
- Cíl 2 – podpora hospodářské a sociální konverze oblastí, které se potýkaly se strukturálními problémy,
- Cíl 3 – podpora adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti.

Finanční prostředky sloužící k naplňování cílů regionální politiky byly rozdělovány regionům dle toho, zda daný region splňuje požadované kritéria v porovnání s ostatními regiony. Pro státy, které získávaly pomoc za podmínek minulého finančního období, ale dle nových podmínek platných pro období od roku 2000 již tyto podmínky nesplňovaly, jelikož byly ekonomicky vyspělejší, bylo zavedeno přechodné období. V roce 2004 došlo k dosud největšímu rozšíření členské základy EU o deset členských států střední a východní Evropy. Z tohoto důvodu byla pro tyto členské státy vyhrazena samostatná část rozpočtu, která byla oddělena od rozpočtu pro stávající členské státy. Rozpočet na roky 2000-2006 představoval 213 miliard eur pro stávající státy a 22 miliard eur bylo vyhrazeno pro nepřístupující státy pro období 2004-2006. (Stejskal, Kovárník, 2009; MMR, 2019a)

2.3.3 Regionální politika v období 2007-2013

Pro období, kdy se v roce 2007 k EU připojily Bulharsko a Rumunsko, bylo nutné upravit systém regionální politiky EU. Jednalo se primárně o posílení strategického přístupu k regionální politice, přesun rozhodovacích pravomocí na nižší rozhodovací úrovně regionům a zjednodušení politiky. Jednalo se například o formulaci nových cílů či redukci nástrojů. Pro období 2007-2013 byly zvoleny tyto tři cíle:

- Konvergence,

- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost,
- Evropská územní spolupráce.

Na toto období bylo z rozpočtu EU vyčleněno 347 miliard eur. Cíl Konvergence podporoval hospodářský a sociální rozvoj regionů, jež měly hrubý domácí produkt na obyvatele nižší než 75 % průměru HDP států EU-25. Státy, které měly více než 75 % HDP EU-25, ale méně než 75 % HDP EU-15 byly zařazeny do programu dočasné podpory. Cíl byl financován z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF), Evropského sociálního fondu (ESF) a Fondu soudržnosti (CF).

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost byl vytvořen pro oblasti, které nesplňovaly podmínky pro zařazení do prvního cíle Konvergence. Byl zaměřen na podporu konkurenceschopnosti a atraktivity regionu jak i zvýšení zaměstnanost. Cíl byl financován z ERDF a ESF.

Cíl Evropské územní spolupráce byl zaměřen primárně na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. Kladl si za cíl nalézání společných řešení pro regionální rozvoj městských a venkovských oblastí, podporu malého a středního podnikání a řešení příhraničních problémů pomocí spolupráce institucí na obou stranách hranic. Spolupráce se zaměřovala na výzkum a vývoj, inovační společnost, životní prostředí a prevenci rizik. (MMR, 2019b)

2.3.4 Regionální politika v období 2014 – 2020

Etapa sedmá je aktuálně probíhajícím finančním rámcem na území EU. Změnami, které nastaly pro toto období, jsou:

- finanční závislost na rychlosti a kvalitě čerpání, jedná se o výkonnostní rezervu, kdy dle schopností států čerpat alokované prostředky bude 6% z přiznaných prostředků státu v roce 2019 přerozděleno na programy, jež splnily Evropskou unií definované kritéria,
- vyšší měřitelnost přínosu podpořených operací, kdy je vyžadována dlouhodobá rentabilita projektu s cílem motivování příjemce k provádění kvalitních projektů,
- zavedení společné strategie s cílem zlepšení koordinace mezi jednotlivými fondy a zjednodušení vazeb na nástroje regionální politiky EU,
- zjednodušená a sblížená pravidla pro způsob vykonatelnosti výdajů, jedná se o zjednodušení v účtování výdajů, vyšší digitalizace systémů i společný soubor pravidel pro způsob vykazování,

- znovuzavedení pravidla $n+3$,
- propojení regionální politiky EU se stavem ekonomiky členského státu, na jejímž základu může být čerpání z fondů ovlivněno, například pokud rozpočet státu vykazuje příliš vysoký rozpočtový schodek. Bude-li se jednat o opakované porušování, může Evropská komise přistoupit až k pozastavení proplácení prostředků,
- posílení městského rozměru regionální politiky, stanovující minimální množství prostředků vynaložených na integrované projekty v městském prostředí,
- vyšší uplatňování finančních nástrojů oproti dotacím, zvýšení možnosti využití pro malé a střední podnikatele. (Úřad vlády ČR, 2019a)

Regionální politika v období 2014–2020 si klade za cíl dosažení strategie Evropa 2020, k těmto cílům patří tvorba pracovních míst, boj proti záměnám klimatu, snižování energetické závislosti a omezení chudoby a sociálního vyloučení. Pro dosažení tohoto bodu byly stanoveny dva cíle regionální politiky pro toto období:

- Investice do růstu a zaměstnanosti
- Evropská územní spolupráce

Investice do růstu a konkurenceschopnosti jsou primárním programem politiky soudržnosti a zaujímají 97,6% vyhrazeného rozpočtu. Cíl Evropské územní spolupráce je nastaven na 2,4% rozpočtu. Regionální politika podporuje všechny druhy regionů na území EU a dělí je na tyto tři kategorie (Úřad vlády ČR, 2019b):

- méně rozvinuté regiony s HDP na osobu nižší než 75% průměru EU-28,
- přechodové regiony s HDP na osobu v rozmezí 75 – 90% průměru EU-28,
- více rozvinuté regiony, jejichž HDP je vyšší než 90% průměru EU-28.

2.3.5 Regionální politika v období 2021–2027

V budoucí etapě by se Evropská unie chtěla zaměřit na tyto priority:

- inteligentnější Evropa – s cílem zaměřit se na inovace, digitalizaci, ekonomickou transformaci a podporu malého a středního podnikání,
- zelenější a bezuhlíková Evropa – dosažení cílů Pařížské dohody a investice do transformace energetiky, vyšší využití obnovitelných zdrojů a boje proti změně klimatu,
- propojenější Evropa – pomocí digitálních a dopravních sítí,

- sociálněji Evropa – díky provádění sociálního práva, zvyšování zaměstnanosti, zlepšování vzdělávání, získávání nových dovedností, sociálního začleňování a přístupu k dostupné zdravotní péči,
- Evropa blíže občanům – díky vyšší podpoře strategických plánů rozvoje pro dané regiony na místní úrovni pro udržitelný rozvoj měst na území EU.

Investice do regionálního rozvoje budou primárně zaměřeny na cíle 1 a 2. Pro tyto priority bude vyčleněno mezi 65 – 85 % zdrojů ERDF a Fondu soudržnosti

Regionální politika bude stále pokračovat v rozdělení na tři kategorie regionů (méně rozvinuté, přechodové, více rozvinuté). Metody pro přerozdělování prostředků bude i nadále založena na HDP na obyvatele, přibudou však nová kritéria, například nezaměstnanost mladých, úroveň vzdělání, změna klimatu či přijímání a integrace migrantů pro co nejlepší interpretaci místní reality a potřeby místních investic.

Dalším cílem pro období 2021-2027 je zjednodušení byrokracie spojené s evropskými fondy. Pro podnikatele a podniky by mělo být jednodušší, jak zažádání o podporu z evropských fondů, tak i zpětné vykazování nákladů k proplacení. Evropská komise rovněž navrhuje systém mírnějších kontrol u programů s dobrými výsledky a zvyšuje svou důvěru ve vnitrostátní systémy hodnocení projektů. Pro všech sedm fondů, které jsou pro toto období plánovány, se bude vztahovat jednotný systém souboru pravidel a přezkumem stavu financování. V polovině finančního období bude zjištěno, zda je potřeba změn v programech na základě nově vznikajících priorit. V určitých mezích budou možné převody prostředků mezi programy. (Evropská komise, 2019)

3 Regionální rozvoj a socioekonomická analýza regionů v Polsku

Kapitola Regionální rozvoj a socioekonomická analýza regionů v Polsku podává informace o administrativním členění Polské republiky, vývoji národní politiky regionálního rozvoje a regionální politice Evropské unie na polském území. Další část kapitoly shrnuje základní informace o Polsku a socioekonomickou analýzu jednotlivých regionů NUTS 2.

3.1 Regionální rozvoj a regionální politika v Polsku

První náznaky cíleného regionálního rozvoje a regionální politiky na území Polska můžeme zaznamenat po jeho osamostatnění a vzniku v pořadí II. Polské republiky po ukončení I. světové války v roce 1918. Od tohoto okamžiku se vývoj a význam regionální a územní politiky zintenzivňoval, či naopak přecházel do útlumu společně s tím, jakým směrem se vyvíjelo politické směřování tohoto státu.

3.1.1 Regionální struktura Polska

Proces tvorby regionální struktury na území novodobé Polské republiky byl z počátku velice náročným úkolem. Po ukončení I. světové války byli představitelé Polska postaveni před náročný úkol vytvoření efektivního administrativně-správního systému. II. Polská republika byla utvořena na území dlouhodobě okupovaných oblastí zabraných Pruskem, Rakouskem-Uherskem a Ruskem. Každá z těchto velmocí na svém území uplatňovala odlišný, jak administrativní, tak právní systém a tyto systémy bylo potřeba sjednotit do jednoho funkčního a efektivně fungujícího celku. První koncept administrativně-správního systému na území Polska pocházel z roku 1919. Byly utvořeny vojvodství. Toto členění kopírovalo, jak hranice jednotlivých záborů, tak i členění, které bylo do té doby uplatňováno na jejich území. Jednalo se o nesourodý a nevyvážený systém, který byl však stanoven pouze jako prozatímní do doby nastavení nového systému dle potřeb Polského státu. (UP, 2019)

Nové administrativně-správní rozdělení bylo schváleno v roce 1928. Jednalo se o soustavu 16 vojvodství a 227 powiatů, ve které bylo hlavní město Warszawa ustanoveno samostatným vojvodstvím. V tomtéž roce bylo také schváleno třístupňové administrativní dělení Polského území na vojvodství, powiaty a gminy. V průběhu 30. let 20. století probíhaly drobné územní změny mezi jednotlivými powiaty a vojvodstvími a celý systém nastavování byl ukončen v roce 1939. Ve 30. letech se také začaly objevovat zmínky o neoficiálním členění polského území na zóny A, B a C. Toto členění vyobrazovalo stupeň rozvoje Polského území. Zóna A představovala území někdejšího Pruské a částečně i Rakousko-Uherského záboru, jež

byly průmyslovými regiony a tudíž i více rozvinuty. Zóna B zahrnovala východní a jihovýchodní oblasti Polska, jež byly silně zemědělskými se slabě rozvinutým průmyslem. Zóna C na severovýchodě země představovala zejména zemědělské oblasti se slabým osídlením. Vedlejším produktem tohoto administrativního členění bylo stanovení tak zvaného Centrálního průmyslového regionu. (UP, 2019)

Po II. světové válce se v Polském administrativně-správním systému odehrály rozsáhlé územní změny. Polsko přišlo o významnou část východního území, naopak získalo regiony západní, které původně náležely Německu. Tyto změny byly vyvolány požadavky sovětského vůdce Josefa. V. Stalina a Polská republika tímto „posunem na západ“ přišla o 20 % (76 tis. km²) svého území z meziválečného období. Administrativně správní systém se tedy tvořil postupně, nejprve ve východní části státu a posléze po vyřešení západní hranice i na západním území Polska. V roce 1946 bylo právně zavedeno nové administrativně-správní členění, které bylo v roce 1950 reformováno. Další úpravou prošel systém v roce 1975, kdy byly zrušeny powiaty a počet wojvodství se zvýšil z 16 na 49. Tato změna však byla provedena z politických motivů. Složitá hospodářská situace na území Polska si v tomto období vyžádala vytvoření osmi makroregionů, které rozdělily jeho území na oblasti se stejnými problémy, které měly být v těchto regionech do budoucna centrálně řešeny. Kvůli hospodářským problémům bylo řešení otázky změny neefektivního systému vytvořeného v roce 1975 na později. (UP, 2019)

Po převratu a vzniku III. Polské republiky v roce 1989 nastal čas i na nové nastavení administrativně správní struktury na Polském území. V roce 1990 byl znovu reaktivován systém 49 wojvodství a hlavními organizačními jednotkami se staly gminy. V roce 1998 byl uveden zákon, který tento systém upravuje na třístupňový systém wojvodství, powiatů a gmin. Vzniklo tak 268 powiatů a v roce 1999 byla zákonem vytvořena soustava 16 wojvodství, jež nahradila původní soustavu 49 wojvodství. (UP, 2019)

U příležitosti vstupu země do Evropské unie byla na území Polska zavedena klasifikace NUTS a to k 26. listopadu 2016. Byla zavedena klasifikace na do tří základní úrovně NUTS 1 až NUTS 3. Vzniklo tehdy 6 neadministrativních regionů na úrovni NUTS 1, 16 administrativních regionů na úrovni NUTS 2 odpovídajících nastavení systému wojvodství a 45 neadministrativních jednotek na úrovni NUTS 3, jež představovaly spojení několika powiatů do jednoho regionu NUTS 3. Systém klasifikace NUTS na polském území zaznamenal tři revize, jmenovitě NUTS 2006 (od 1. 1. 2008), NUTS 2013 (od 1. 1. 2015) a NUTS 2016 (od 1. 1. 2018). Při prvních dvou změnách systému NUTS (2006 a 2013) se jednalo pouze o úpravy výše

počtu jednotek na úrovni NUTS 3. Od 1. 1. 2008 bylo nově zřízeno 66 podregionů NUTS 3 a změny proběhly na území 14 vojvodství. Změna v roce 2015 zavedla navýšení počtu podregionů na 72, tyto změny proběhly primárně na území východních vojvodství Polska. Až revize NUTS 2016 přinesla změny do celého systému NUTS na území Polska. Nově byla z regionu Mazowieckie vyčleněna Warszawa jako samostatný region NUTS 2. Region Mazowieckie byl také zařazen mezi regiony úrovně NUTS 1. Nově tak Polsko své území dle klasifikace NUTS dělí na 7 makroregionů NUTS 1, 17 regionů NUTS 2 a 73 podregionů NUTS 3. Obrázky 3.1 a 3.2 ukazují rozložení regionů NUTS 1 a NUTS 2 na Polském území. (GUS, 2019b)

Obrázek 3.1 Klasifikace NUTS 1 na území Polska – NUTS 2016

Zdroj: Główny urząd statystyczny, 2019

Obrázek 3.2: Klasifikace NUTS 2 na území Polska - NUTS 2016

Zdroj: Główny urząd statystyczny, 2019

3.1.2 Podpora regionálního rozvoje a regionální politiky na národní úrovni

V období po I. světové válce stál nově vzniklý polský stát před nelehkým úkolem, a to sloučením tří odlišně fungujících území do jednoho celku. Jednalo se o institucionální, právní, ale i kulturní sjednocení oblastí, které byly na svém území po dobu 120 let vystavovány diametrálně odlišným politickým, ekonomickým a institucionálním systémům. Tento úkol se představitelům II. Polské republiky povedlo úspěšně vyřešit a sjednotit tyto tři území do jednoho celku. Výrazné rozdíly však zůstaly v ekonomické vyspělosti těchto oblastí. Území Polska bylo rozděleno na tři oblasti dle jejich stupně rozvinutosti, se snižující se úrovní rozvoje regionů od západu na východ. Polští představitelé se rozhodli pomoci regionálních intervencí podpořit ekonomický vývoj státu ve dvou oblastech na území Polska. Prvním krokem byla stavba přístavu a rozvoj města Gdynia na severu země ve 20. letech 20. století následovaná rozvojem Centrální průmyslové oblasti na jiho-centrálním území polského státu. Centrální průmyslový regionu začala vznikat jako důsledek velké ekonomické krize, a to v oblasti s největším počtem nezaměstnaných. Výrazně se zde investovalo jak do těžkého a zbrojního průmyslu, tak do infrastruktury s cílem zatraktivnit polskou ekonomickou produkci a zvýšit její potenciál, stejně jako zlepšit technickou infrastrukturu v této oblasti. Oba projekty byly strategickými plánovanými intervencemi zaměřenými na zintenzivnění ekonomického vývoje a zpřístupnění Polska námořní dopravě. Úspěšnému dokončení těchto projektů však zabránilo

vypuknutí II světové války a rozdělení polského území mezi Německo a Sovětský svaz. (FOR, 2019)

Po II. světové válce a komunistickém převratu nebyla regionální politika pro polské představitele důležitým tématem. V období let 1947–1949, kdy byl realizován první plán ekonomického rozvoje Polska, bylo důležitější integrovat nově připojené oblasti k polskému území, znova uvést do chodu polský průmysl nebo zrekonstruovat a nově vystavět poničenou infrastrukturu a polská města, mezi něž patřila například vybombardovaná Varšava. V roce 1947 byla zpracována *Studie národního plánu* (Studium planu krajowego). Ve své době se jednalo o jeden z nejmodernějších a nejpokrokovějších plánů na změnu územní struktury státu na mezinárodní úrovni. Tento dokument by podrobným etapovým zpracováním plánovaných změn v oblastech průmyslu, zemědělství, služeb a urbanizace na polském území. Jednalo se však o jediný takto vypracovaný dokument s úspěšným zakončením plánu, následující *Národní územní plány* (Krajowe plany przestrzenne) se zaměřovaly na výsledky bez deskripce jejich dosažení, takovým způsobem jak to uváděla Studie národního plánu. Následující šestiletý plán mezi lety 1950–1955 byl formován dle sovětské doktríny se zaměřením na průmyslovou výrobu se zásadou rovnoměrného rozdělení výrobních sil. Tento plán se nepodařilo naplnit. Nejméně rozvinuté regiony ve východní části regionu dosáhly nejnižšího stupně naplnění šestiletého plánu. V roce 1953 byla schválena představiteli Polské lidové republiky (PLR) deaglomerizace oblasti Horního Slezska, nebyla však až do zániku PLR nikdy vykonána. Rozdíly mezi regiony v tomto období narůstaly, vyšší stupeň rozvoje byl zaznamenán ve městech a průmyslových oblastech, ve venkovských oblastech byl rozvoj pomalejší.

V druhé polovině 50. let a v 60. letech 20. století byla definice rovnoměrného rozvoje na území PLR změněna na *rozvoj racionální*. Snahy o rozvoj zaostalých regionů byly řešeny přemísťováním průmyslových podniků do těchto oblastí ve východní části Polska. Komplikací pro tyto kroky bylo nedostatečně vzdělané obyvatelstvo nepřipravené pro práci v průmyslu, či nelogické umístění výrobních závodů daleko od zdrojů výrobních surovin. Nejintenzivnější regionální rozvoj v tomto období přinášely investice do získávání surovin, jako například: síra, měď, hnědé a černé uhlí nebo investice do rozvoje energetiky či chemického průmyslu. V průběhu 70. let 20. století by regionální rozvoj organizován dle umírněné polycentrické koncepce, která však nevyvíjela nátlak na vyrovnávání regionálních rozdílů či intenzivnější plánování investic. Jedním z jejích výsledků byla změna teritoriálního rozdělení státu, kdy 1. června 1976 byly zrušeny okresy (powiaty) a vzniklo 49 vojvodství, jejichž vznik by zamýšlen s cílem zintenzivnění politické centralizace vlády. Důsledkem tohoto rozhodnutí byly

investice do nově ustanovených vojvodských hlavních měst na úkor aglomeračních a průmyslových center rozvoje. Období 80. let 20. století je označováno za období stagnace a rekonstrukce stavu před ekonomickou krizí, jež na území Polska propukla v druhé polovině 70. let vlivem naftové krize, neúrody a špatných rozhodnutí polského vedení. Mezi léty 1981–1983 byla vypracována *Diagnóza stavu prostorového hospodářství v Polsku* (Diagnoza stanu gospodarki przestrzennej Polski). (FOR, 2019)

Strukturální reformy, které nastaly po úpadku PLR v roce 1989 a vzniku III. Polské republiky, zastínily potřeby spojené s regionální politikou na jejím území. Důležitým krokem v tomto období bylo obnovení lokálních samospráv v roce 1990 a započatí práce na úpravě struktur vojvodství a okresů (powiaty), které se však dočkaly právní úpravy až v roce 1998.

První přípravy na zavedení systému **cílené regionální politiky** přicházejí v roce 1995 s možnou vidinou přístupu Polska do Evropské unie. Potvrzením priority regionálního rozvoje a regionální politiky Polskými představiteli bylo vytvoření postu *Ministra pro regionální rozvoj* v roce 1999. Mezi jeho zodpovědnosti patřila koordinace spolupráce mezi státní správou a samosprávami spojená s přípravou na regionální politikou, stejně jako zpracování dvou významných strategických dokumentů a to: *Národní strategie regionálního rozvoje 2001–2006* (Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006) a *Národního plánu rozvoje 2004–2006* (Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006), jež sloužily jako základ pro vytvoření regionální politiky v Polsku. (FOR, 2019; MRR, 2007)

Po vstupu Polska do Evropské unie se diametrálně změnily možnosti financování regionálního rozvoje na polském území. Pro financování regionálních projektů bylo ustanoveno 16 regionálních operačních programů financovaných ze zdrojů Evropské unie a administrovaných jednotlivými vojvodstvími. Hlavním dokumentem koordinujícím regionální rozvoj na území Polska je *Národní strategie regionálního rozvoje*. Jedná se o jeden z devíti strategických plánů vypracovaných dle *Národního plánu rozvoje*, všech osm zbylých strategií však musí být zákonně kompatibilními s podmínkami uvedenými v Národní strategii regionálního rozvoje. Prozatím byly vytvořeny tři takového dokumenty a je připravován čtvrtý s názvem *Národní strategie regionálního rozvoje 2030*. Jejich vydání je vždy spojeno s přípravou nového finančního rámce pro sedmileté období financování Evropské unie. Primárními investicemi v těchto regionálních programech jsou investice do: výzkumu a technologického rozvoje, informační společnosti, podpory iniciativ pro lokální rozvoj a zaměstnanost, ochrany životního prostředí a ochrany před přírodními živly, investice do

dopravy, kultury, energetiky, vzdělávání, zdravotní a sociální infrastruktury. Specifický je také program podporující výhradně ekonomicky nejzaostalejší regiony východního Polska, jež navyšuje možnost investic v těchto regionech skrze speciální operační program východní Polsko.

3.1.3 Podpora regionálního rozvoje v kontextu regionální politiky EU

Tato podkapitola specifikuje vývoje regionální politiky EU v Polsku v obdobích 2000–2006, 2007–2013 a 2014–2020.

Regionální politika EU v Polsku v programovém období 2000–2006

Významnější přísun zdrojů Evropské unie nastal v období po roce 2000 se začátkem 5. finančního rámce na období 2000–2006. Polsku se v tomto období významně zvýšily možnosti čerpání zdrojů na podporu regionálního rozvoje. V období 2000–2004 čerpalo Polsko finanční prostředky z předvstupních zdrojů podpory, mezi něž patřily programy PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies), ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) a SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Program PHARE se primárně zaměřoval na snižování regionálních rozdílů a pomoc zaostalejším regionům skrze investice do infrastruktury, podpory podnikání, tvorby nových pracovních míst. Program také cílil na přípravu regionů a jejich budoucí schopnost čerpání ze zdrojů ERDF a ESF. V roce 2000 se program primárně zaměřoval na čtyři nejzaostalejší vojvodství ve východní části Polska, každý následující rok se tento počet zvyšoval až na finálních počet 16 vojvodství roce 2003. Program SAPARD byl vyčleněn na podporu zemědělství, jeho modernizaci a podporu venkovských oblastí. Program připravoval zemědělce na přechod na systém Společné zemědělské politiky a nastavení s tím spojených norem v zemědělství. Podporoval vývoj venkovské infrastruktury, stejně jako nekonvenční styly zemědělství. Program ISPA cílil na podporu a rozvoj celého území Polska. Jednalo se o celonárodní program, jenž podporoval investice do životního prostředí a dopravní infrastruktury, které převyšovaly regionální charakter a vznikla u nich nutnost centrálního řešení. (MRR, 2007)

V roce 2003 Vláda Polské republiky a Evropská komise na základě Národního plánu rozvoje 2004–2006 uzavřely *Rámec podpory Společenství* (RPS) na období let 2004–2006. Polsku byla přiznána alokace bezmála 12,8 mld. eur. Tato dohoda obsahovala čtyři základní body, ke kterým se Polsko zavázal, a to: rozvoj podnikání a zaměstnanosti, osobní rozvoj obyvatel, zvýšení investic do infrastruktury spojené s ekonomickým rozvojem a zvyšováním

životní úrovně a podpora regionálního rozvoje ve venkovských oblastech. V prvním období probíhala realizace evropské regionální politiky cílená čistě na regiony skrze *Integrovaný operační program regionálního rozvoje 2004–2006*, jenž obsahoval čtyři priority a to: rozšiřování a modernizace infrastruktury pro podporu konkurenceschopnosti regionů, na kterou bylo vyčleněno 59,4 % rozpočtu operačního programu, rozvoj lidského kapitálu v regionech 14 % rozpočtu, lokální rozvoj s alokací 24,5 % a technická pomoc s rozpočtem 1,3 %. Integrovaný operační program regionálního rozvoje představoval 36 % celkové alokace celkem tedy 3,968 mld. eur. Dalšími operačními programy byly sektorové operační programy (SOP) mezi něž patřily například:

- SOP WKP – Růst a konkurenceschopnost podniků (1,25 mld. eur),
- SOP RZL – Rozvoje lidského kapitálu (1,47 mld. eur),
- SOP ROL – Restrukturalizace a modernizace zemědělství a rozvoj venkovských oblastí (1,193 mld. eur),
- SOP RYBY – Rybolov a zpracovávání ryb (201,8 mil. eur),
- SPO Transport pro obnovu infrastruktury a zvýšení komfortu dopravy (1, 163 mld. eur).
- OP Technická pomoc (28,3 mil. eur)

Dále se jednalo o zdroje z Kohezního fondu v rozsahu 4,178 mld. eur na rozvoj dopravních projektů a ochranu životního prostředí, zdroje komunitních programů na podporu přeshraniční sousedské spolupráce INTERREG III (221,3 mil. euro) či iniciativy EQUAL na rovnoprávný přístup k ženám i mužům (133,9 mil. eur). Míra spolufinancování v tomto období dosahovala 75% projektu. (MRR, 2007; WARP, 2019; MliR, 2019a)

Regionální politika EU v Polsku v programovém období 2007–2013

Pro toto období byly stanoveny tři základní cíle regionální politiky EU:

Konvergence – solidarita mezi regiony (81,5 % z celkového rozpočtu regionální politiky EU na období 2007–2013).

Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (16 % rozpočtu)

Evropská územní spolupráce (2,5% rozpočtu)

Pro Polsko se jednalo se o první plné sedmileté období regionální politiky EU, kterého se mohlo účastnit. Základem pro regionální politiku na územní Polska v období 7. finančního rámce 2007–2013 byly dokumenty: *Strategie rozvoje státu pro období 2007–2015* z roku 2006

a *Národní strategický referenční rámec 2007–2013* schválené v roce 2007. Tyto dokumenty se zaměřovaly na priority Polska pro období 2007–2013 a přibližovaly systém evropských fondů. Cílem stanoveným v těchto dokumentech bylo vytvoření podmínek pro ekonomický vývoj a konkurenceschopnost polské ekonomiky založené na rozvoji vědy a podnikání, a tím zvyšování zaměstnanosti a sociální, územní a ekonomické koheze. Mezi cíle Strategie rozvoje státu patřily:

- zvýšení efektivity veřejných institucí a rozšíření mechanismů partnerství,
- zvýšení kvality lidského kapitálu a sociální inkluze,
- výstavba a modernizace technické a společenské infrastruktury, v oblastech, kde významně ovlivní konkurenceschopnost polského územní,
- podpora konkurenceschopnosti a inovací ve výrobě s vysokou přidanou hodnotou, jak i rozvoj sektoru služeb,
- rozvoj konkurenceschopnosti polských regionů a zabránění jejich sociální, ekonomické a územní marginalizaci,
- vyrovnání příležitostí k rozvoji a pomoc při strukturálních změnách venkova.

Dosažení těchto cílů a realizace regionální politiky EU na území Polska bylo prováděno pomocí operačních programů pod správou *Ministerstva infrastruktury a rozvoje*, jak i *regionálních operačních programů*, které spadaly do zodpovědnosti jednotlivých vojvodství. Operačními programy pro období 2007–2013 byly:

- OP Infrastruktura a životní prostředí (28,3 mld. eur),
- OP Inovace a ekonomika (8,7 mld. eur),
- OP Lidský kapitál (10 mld. eur),
- OP Rozvoj východního Polska (2,4 mld. eur),
- OP Technická pomoc (0,5 mld. eur),
- 16 regionálních operačních programů (17,3 mld. eur),
- OP Evropské územní spolupráce (0,7 mld. eur).

Z evropských zdrojů bylo vyčleněno pro toto období 67,3 mld. eur tyto byly financovány z 52 % z ERDF, 15 % z ESF zbylých 33 % byly zdroji z Kohezního fondu. Míra spolufinancování v tomto období dosahovala 85 % nákladů projektu. (MliR, 2019b)

Regionální politika EU v Polsku v programovém období 2014–2020

Pro toto období byly stanoveny dva základní cíle regionální politiky EU:

- Investice do růstu a zaměstnanosti (97,6 % rozpočtu) financovaných z ERDF, ESF a CF,
- Evropská územní spolupráce (2,4 % rozpočtu) financován z fondu ERDF.

Základními dokumenty pro období 2014–2020 byly strategie EU – *Evropa 2020* a polská národní *Strategie rozvoje státu 2020* z roku 2012. Pro období let 2014–2020 byl oproti předchozímu období navýšen rozpočet na 82,5 mld. eur. Tyto zdroje jsou zaměřeny na podporu výzkum, vývoj a jejich komercializace a uvádění do praxe, výstavbu strategické dopravní infrastruktury, podporu podnikání, podporu přechodu na ekologickou veřejnou dopravu, rozvoj digitalizace na Polském území, boji proti sociálnímu vyloučení a zvyšování zaměstnanosti. Největší nárůst plánovaných výdajů v tomto období zaznamenala položka podpory inovací a podnikání. Navýšeny byly také zdroje pro regionální operační programy z 25 % finanční alokace pro období 2007–2013 na 40 % finanční alokace v období 2014–2020. V období 2014–2020 se také zintenzivňuje podpora rozvoje měst, investice do revitalizací, ekologickou dopravu a podpora pro bezemisní ekonomiku.

Pro období 2014–2020 bylo vytvořeno 6 celostátních a 16 regionálních operačních programů. Celostátní programy spadají do zodpovědnosti Ministerstva investic a rozvoje, regionální operační programy spadají do gesce jednotlivých vojvodských orgánů.

Mezi celostátní operační programy v období 2014–2020 patří:

- OP Infrastruktura a životní prostředí (27,41 mld. eur),
- OP Inteligentní rozvoj (8,61 mld. eur),
- OP Digitální Polsko (2,17 mld. eur),
- OP Znalosti, vzdělávání, rozvoj (4,69 mld. eur),
- OP Východní Polsko (2 mld. eur),
- OP Technická pomoc (700,12 mil. eur)

U regionálních operačních programů byl rozpočet pro toto období stanoven na 31,28 mld. eur. Regionální operační programy jsou pro období 2014–2020 dvou fondovými, tedy hrazeny ze zdrojů ERDF a ESF. Změna v tomto období se týká vymezení dvou úrovní hospodářské vyspělosti na polském území, přičemž 15 regionů NUTS 2 na polském území spadá do méně rozvinutých regionů, jež dosahují ekonomické výkonnosti menší než 75 % průměru HDP na obyvatele EU-27, Mazowieckie vojvodství se však přesunulo do oblasti přechodných regionů, tedy 75–90 % průměru EU. Většina polského území tak může ze zdrojů Evropské unie

spolufinancovat projekty až do výše 85%, na území Mazowieckého vojvodství pak do výše 80%. (MIiR, 2019c)

3.2 Socioekonomická charakteristika Polska

Tato podkapitola přibližuje realie polského území.

3.2.1 Základní informace o Polské republice

Polsko, oficiálním názvem Polská republika, polsky Rzeczpospolita Polska, je státem nacházejícím se ve střední Evropě. Hraničí na západě s Německem, na jihu s Českou republikou a Slovenskou republikou, na východě s Ukrajinou a Běloruskem, na severu s Litevskou republikou a Kaliningradskou oblastí spadající pod Ruskou federaci. Zbývající severní část polské hranice je omývána vodami Baltského moře. Polská státní hranice je tedy tvořena 3 071 km pozemních hranic a 440 km pobřeží. Polsko pokrývá území 312 685 km² a je tak dle rozlohy desátým největším státem Evropy a šestým největším státem Evropské unie. (CIA 2019)

Obrázek 3.3: Mapa Polské republiky

Zdroj: cia.gov (2019)

Polsko je rovinatým státem s úrodnou půdou. Od nížin v severní oblasti Baltského moře se krajina mírně navyšuje až k jižním hranicím lemovaným Sudetským a Karpatským pohořím. Téměř tři čtvrtiny plochy státu leží v nadmořské výšce do 200 m. Nejvyšší bod Polska se nachází v Tatrách, jež jsou nejvyšší částí Karpatského pohoří. Nejvyšší horou je hora Rysy se svými 2 499 metry nad úrovní moře. Hlavními říčními toky na území Polska jsou řeky Wisła (1 047 km) a Odra (854 km), jež odvádějí kolem 90% vody z jeho území do Baltského moře.

Odra zároveň vytváří západní hranici mezi Polskem a Německem. Wisła i Odra jsou splavnými řekami a slouží k říční přepravě. (World Atlas, 2019a)

3.2.2 Politický systém

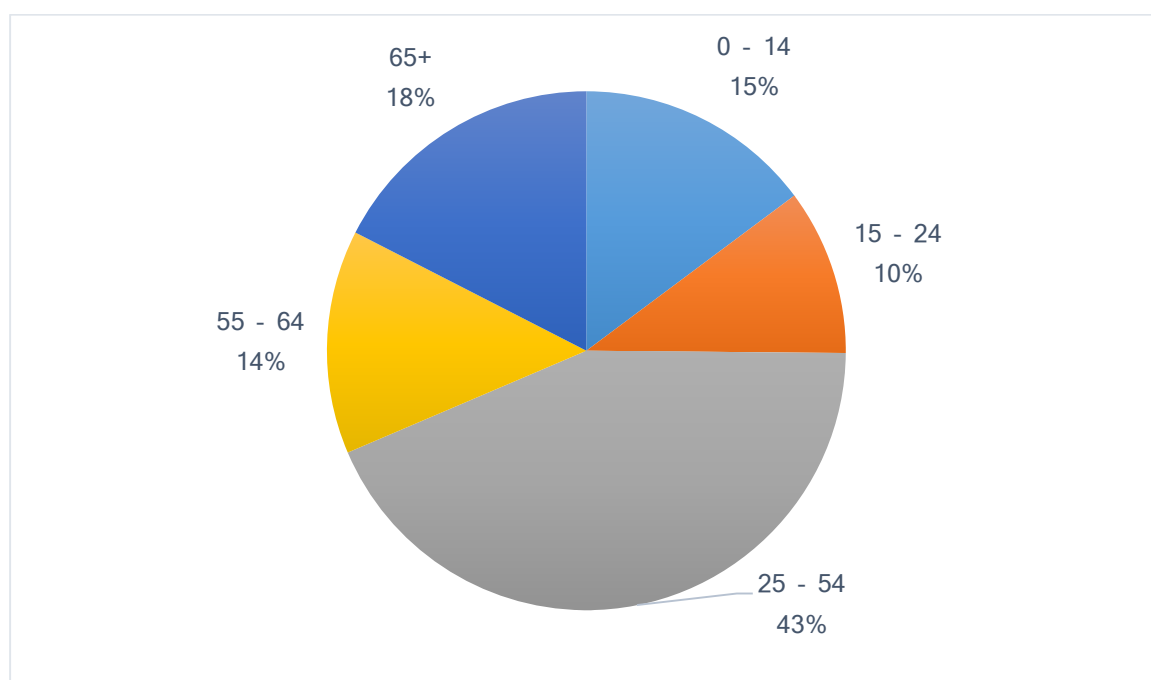
Polská republika (PR) je parlamentní republikou s hlavním městem Varšavou (Warszawa). Občané Polské republiky svými přímými hlasy ve volbách volí prezidenta republiky jako hlavu státu, dále zástupce do obou komor Parlamentu, jak i zastupitele do obecních a vojvodských zastupitelstev. Dolní komora parlamentu se nazývá *Sejm Polské republiky* a je reprezentována 460 poslaneckými křesly. Horní komora Parlamentu PR nese název *Senat* a čítá 100 senátorů. Prezident je volen na období 5 let, nadpoloviční většinou, ve dvoukolových volbách s maximální možností zastávání funkce po dobu 2 volebních období. Od srpna roku 2015 je polským prezidentem Andrzej Duda, jedná se o 6. prezidenta od vzniku novodobého státu 31. prosince 1989. Následující prezidentské volby se uskuteční v květnu roku 2020. Volby do Senatu a Sejmu probíhají na období 4 let v souběžné délce trvání. Do Senatu jsou voleni představitelé ve 100 volebních obvodech, v každém okrsku připadne mandát kandidátovi s největším počtem voličských hlasů. Do Sejmu se volí dle poměrného volebního systému ve 41 více mandátových volebních obvodech, ve kterých musí volené strany splnit minimálně 5 % volební podporu voličů (8% jedná-li se o koalici stran). (Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 2019, Kancelarja Prezidenta Rzeczypospolitej Polskiej, 2019)

3.2.3 Obyvatelstvo

Oblast Polské republiky obývá 38,4 milionů obyvatel a jedná se tak o 37. největší stát na světě hodnoceno dle počtu obyvatel. Obyvatelé Polska jsou nejvíce koncentrováni v jižní části země v oblasti kolem měst Kraków a Katowice, dále pak její centrální části kolem Warszawy a Łodzi, na severu pak v oblasti kolem města Gdaňsk. Přibližně 60,1 % obyvatel Polska bydlí v městských aglomeracích. Etnické složení Polského obyvatelstva je reprezentováno z 96,9 % Poláky, 1,1 % Slezany, 0,2 % Němci, 0,1 % Ukrajinci a 1,7 % ostatních etnických skupin. Oficiálním jazykem na území PR je polština, tento jazyk ke komunikaci ve své domácnosti používá 98,2 % obyvatel Polska. Regionálními jazyky používanými na území PR jsou slezský jazyk, který jako svou mateřštinu označilo 1,4 % obyvatel Polska a kašubský jazyk používaný v oblasti kolem Gdaňska. Mezi jazyky národních minorit na polském území jsou oficiálně uznávány čeština, hebrejšтина, jidiš, běloruština, litevština, němčina, arménština, ruština, slovenština a ukrajinština. Jazyky etnických minorit jsou karaimština, lemkovský dialekt a romština. Polská společnost je ve světovém měřítku jednou z nejvíce nábožensky založených.

Největší skupinou věřících v polské populaci jsou katolíci, ke kterým se hlásí 87,2 % obyvatel, 1,3 % obyvatel jsou pravoslavní křesťané a 0,4 % protestanté. Jiná náboženství, jako jsou například svědkové jehovovi, buddhismus, hare krišna, islám, judaismus či mormonismus jsou v populaci zastoupena celkem 0,4 %. Stejně jako většinu evropských národů, postihuje Polsko stárnutí populace. Míra růstu populace se pohybuje kolem -0,16 %. Dle kategorií věkových struktur má Polsko, jak ukazuje graf 3.1, 14,8% populace ve věku od 0–14 let, 10,34 % populace ve věku od 15–24 let, 43,44 % populace ve věku 25–54 let, 13,95 % ve věku 55–64 let a 17,47 % populace má 65 let a více. Průměrný občan Polska má 41,1 let. U mužů je tato hodnota nižší tedy 39,4 let, průměrný věk žen v Polsku je 42,8 let. Porodnost se pohybuje na úrovni 9,3 novorozenců na 1000 obyvatel. Ukazatel fertility vykazuje hodnotu 1,36 dítěte na ženu. Střední délka života při narození je v průměru 77,9 let. U mužů je průměrná střední délka dožití 74,2 let u žen se jedná o 82 let. Své první dítě ženy na území Polska porodí v průměru ve věku 27,4 let. Úmrtnost v roce 2018 dosáhla počtu 10,5 úmrtí na tisíc obyvatel. (CIA, 2019)

Graf 3.1: Věková struktura populace v Polské republice

Zdroj: Central intelligence agency 2019, vlastní zpracování, 2019

3.2.4 Ekonomika

Polská ekonomika je 6 největší ekonomikou Evropské unie a 23 největší ekonomikou světa. Hrubý domácí produkt v roce 2017 dosahoval 534,8 miliard dolarů a jednalo se o nárůst o 4,7 procentního bodu v porovnání s předcházejícím rokem. Při přepočtu HDP na

paritu kupní síly dosahoval tento ukazatel hodnoty 1 126 bilionu dolarů. Hrubý domácí produkt v přepočtu na obyvatele dle parity kupní síly byl v roce 2017 na úrovni 29 600 dolarů. Spotřeba v přepočtu na procentní podíl HDP dle sektorů spotřeby představovala 58,6 % spotřeby domácnosti, 17,7 % představovaly vládní instituce, 17,7 % bylo investováno do fixního kapitálu a 2 % představovaly investice do výzkumu a vývoje, 54 % export zboží a služeb a - 49,9 % představoval import zboží a služeb. Polský hrubý domácí produkt je složen ze tří základních sektorů v tomto poměru: zemědělství odpovídá 2,4 % polského hospodářství, průmysl představuje 40,2 % HDP a sektor služeb se na tomto ukazateli podílí 57,4 %. (CIA, 2019)

Polské HDP je tedy z 2,4% tvořeno zemědělskou produkcí a v zemědělství je zaměstnáno 11,5 % jeho obyvatel. Zemědělství v Polsku je charakteristické velkým počtem malých zemědělců. Průměrná oblast, kterou obhospodařoval jeden zemědělec, činila v roce 2015 10,3 hektaru. Tento ukazatel se s během let postupně navyšuje. V roce 2002 průměrný zemědělec obhospodařoval 5,8 hektaru, v roce 2013 ukazatel dosahoval hodnoty 9,1 hektaru. Zhruba 51,9% zemědělských jednotek působí na oblasti menší než 5 hektarů. Tyto malé jednotky vyprodukovaly v roce 2015 12,7 % zemědělské produkce. Necelé 2/3 zemědělských jednotek tedy 74,9 % využívá ke své obživě oblast menší než 10 hektarů a v roce 2015 se na celkové zemědělské produkci podílela 28,3 %. Jednotky působící na 10–30 hektarech (20 % zemědělských jednotek na trhu) se podílely na zemědělské produkci 31 procenty. Zbýlých 5 procent zemědělských jednotek, jež hospodaří na více než 30 hektarech se podílely na zemědělské produkci 40,7 procenty. Zemědělská produkce, která byla vytvořena v roce 2015 na území Polska, představovala 7. největší produkci v Evropské unii. Před Polskem se umístily tyto státy: Francie, Německo, Itálie, Španělsko, Spojené království a Holandsko. V roce 2015 se v Polsku nejvíce produkovalo: kravské mléko (16,3 %), drůbeží maso (14,7 %), vepřové maso (13,7 %), obilniny (11,4 %), zelenina (10,6 %), hovězí maso (7,3 %), ovoce (6,3 %) a slepičí vejčká (5,5 %). Polsko je v Evropské unii lídrem v produkci: žitovce (41,5 %), jablek (25 %), zelí (24,3 %), drůbežího masa (16,1 %), ovsa (16,1 %), mrkve (13,4 %) a černého rybízu (75 %). Polsko je také 4. největším producentem vepřového masa a největším producentem drůbežího masa na evropském trhu. (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2016)

Průmysl v Polsku představuje 40,2 % HDP a jeho primárními aktivitami jsou: těžební průmysl, výroba strojů, výroba železa a oceli, chemický průmysl, výroba dopravních prostředků, výroba potravin, textilní výroba. Těžební průmysl je velice rozšířený a umisťuje tak Polsko na 9. příčku mezi země s největší těžbou černého uhlí. Další důležitou součástí

polského průmyslu je výrobní průmysl. Automobilový průmysl představuje 11 % polské průmyslové výroby a podílí se 4 % na jeho HDP. Dalšími obory výrobního průmyslu v Polsku jsou výroba lodí, petrochemických výrobků, hnojiv, elektroniky a elektronických zařízení a strojů. (World Atlas, 2019b)

Energetika je dalším průmyslovým odvětvím, které je pro polskou ekonomiku velmi důležitým. Její důležitost dokládá i samostatně vyčleněné ministerstvo, které se touto tematikou zabývá. V roce 2016 bylo v Polsku vyrobeno 156 900 GWh a spotřebováno 149 900 GWh elektrické energie. Toto množství představuje 25 nejvyšší výrobu a 24 nejvyšší spotřebu elektřiny ve světovém srovnání a činí z něj exportéra elektrické energie. Polsko bylo také 6. největším producentem i spotřebitelem elektrické energie mezi zeměmi EU. Elektřina (79 %) se na území Polska produkuje z fosilních paliv, primárně z uhlí. Vodní zdroje se na produkci elektřiny podílejí 2 %. Obnovitelné zdroje energie pokrývají 19 procent produkce elektrické energie na území Polska. Elektrárna Bełchatów v oblasti města Łódz v centrálním Polsku je největší hnědouhelnou elektrárnou v Evropě. Její produkce pokrývá 20 % veškeré spotřeby elektrické energie na území Polska. Tato elektrárna je však také největším emitentem oxidu uhličitého na území Evropské unie. Dle Polsat News (2019) v roce 2018 elektrárna Bełchatów vypustila do ovzduší 38,2 milionů tun CO₂, pro srovnání emise CO₂ celé energetické společnosti ČEZ za rok 2018 dosahovaly 25 milionů tun CO₂. (CIA 2019, Skupina ČEZ, 2019)

3.2.5 Pracovní trh

Dle dat polského statistického úřadu GUS (2019a) mělo k 31. 12. 2017 Polsko 38 430 600 obyvatel. Z tohoto počtu bylo 16 793 500 osob na trhu ekonomicky aktivních. Tento počet se dělil na 15 710 800 osob, jež měly zaměstnání a 1 082 700 osob bylo nezaměstnaných, registrovaných na pracovním úřadu. Dle genderového rozdělení bylo nezaměstnaných 486,2 tisíc mužů a 595,5 tisíc žen. Nezaměstnanost na území Polska dle záznamů úřadu práce činila na konci roku 2017 6,6 %. Dle výběrového šetření pracovních sil v roce 2017 bylo v Polsku zaměstnáno 66,1 % osob z populace ve věku 15–64 let. Nezaměstnanost se dle této metody výpočtu pohybovala na konci roku 2017 na úrovni 4,5 %. Nezaměstnanost v městských oblastech činila 4% a ve venkovských oblastech Polska dosahovala tato hodnota 5,2 %. Počet dlouhodobě nezaměstnaných bylo v roce 2017 v Polsku 1,5 %, kdy 1,6 % byla nezaměstnanost mužů na trhu a ženy tížila 1,5 % dlouhodobá nezaměstnanost. Nezaměstnanost osob ve věku 15–24 let se v tomto období pohybovala na úrovni 14,8 % a nezaměstnanost u osob starších 50 let a více činila 3 %.

Jak uvádí portál Eures (2018) v posledních letech se počet nezaměstnaných na polském trhu postupně snižuje. Z hodnoty 10,8 % v dubnu roku 2013 se nezaměstnanost postupně snížila na 3,8 % v listopadu roku 2018. Pro zaměstnavatele je tak stále těžší nalézt vhodné zaměstnance pro volná pracovní místa, jež se na polském trhu nabízejí. Takto optimistických hodnot však nedosahuje celé území Polska a regionální rozdíly v nezaměstnanosti jsou na území Polska zřetelnými v některých okresech (powiat). Příkladem může být srovnání dvou území v Mazowieckém vojvodství. Jedná se o vojvodství, na jehož území sídlí hlavní město Polské republiky Varšava. Szydlowiecki okres, který se nachází v Mazowieckém vojvodství, dosahuje nezaměstnanosti 25,9 %, oproti tomu hlavní město Warszawa dosahuje nezaměstnanosti 1,9 %. Rozdíly zaznamenané v březnu 2018 mezi oblastí s nejvyšší nezaměstnaností, tedy Szydlowieckým okresem s 25,9 % nezaměstnaností a nejnižší zaměstnaností, kterým bylo město Poznań s 1,4 % nezaměstnaností jsou podstatné. Specifikem polského trhu je nárůst sezonní nezaměstnanosti v zimních měsících, stejně jako snížení nezaměstnanosti v měsících jarních, tento vývoj je spojen s velkým počtem polských zaměstnanců, kteří jsou zaměstnáni v zemědělství a blíží se 11,5 % zaměstnanců na polském trhu. Kolem 54 % nezaměstnaných osob dokončilo jen základní vzdělání, jeden z pěti nemá žádné pracovní zkušenosti, tři z desíti nedosáhli žádné odborné kvalifikace a 39 % z nich je dlouhodobě nezaměstnaných.

3.2.6 Mezinárodní obchod

Polsko je 24 největším exportérem a 23 největším importérem ve světové ekonomice. Export polské ekonomiky v roce 2017 představoval dle statistik GUS (2019a) 231,5 miliard dolarů. Importované zboží v roce 2017 představovalo hodnotu přes 231 miliard dolarů. Saldo zahraničního obchodu pro rok 2017 tak představovalo 556 milionů dolarů. Na nejvyšší příčky nejvíce exportovaného zboží se na polském trhu umístily: automobilové součástky s hodnotou 13,2 miliard dolarů, automobily v hodnotě 6,87 miliard dolarů, sedačky (5,77 miliard dolarů), nábytek (4,61 miliard dolarů), video obrazovky (3,79 miliard dolarů). Nejvíce importovaným zbožím na polský trh byly automobily (9,1 miliard dolarů), ropa (8,22 miliard dolarů), automobilové součástky (7,71 miliard dolarů), léky (4,49 miliard dolarů) a kancelářské stroje a zařízení (4,14 miliard dolarů). Polsko nejvíce vyváží do: Německa (54,5 miliard dolarů), Spojeného království (13,8 miliard dolarů), České republiky (12,7 miliard dolarů), Francie (11,7 miliard dolarů) a Itálie (11 miliard dolarů). Nejvíce importovaného zboží na polský trh přichází z: Německa (55,2 miliard dolarů), Číny (25,9 miliard dolarů), Itálie (12 miliard dolarů), Ruska (11,5 miliard dolarů) a Francie (8,94 miliard dolarů). (OEC,2019; GUS, 2019a)

Výhodou Polska v mezinárodním obchodě je jeho strategické umístění mezi Německem a Ruskem jak i přístup k Baltskému a Severnímu moři. Přístup k přístavní mořské dopravě jak i snadná návaznost na státy střední a východní Evropy jsou významným benefitem pro jeho ekonomický rozvoj. Po přístupu Polska do Evropské unie se jeho export zvýšil o 30 %. K největšímu nárůstu exportu došlo zejména ve vztahu s Ruskou federací a to o 75 %. (International Trade Resources, 2014).

3.2.7 Infrastruktura

Polsko od momentu vstupu do Evropské unie intenzivně zvýšilo investice do rozvoje dopravní infrastruktury na svém území. Investuje jak do silniční, železniční, letecké, tak i do lodní říční a námořní dopravy. Velkou výhodou Polska je jeho poloha. Nachází na dopravních koridorech směřujících ze severu na jih Evropy, i ze západu na východ. Polsko také hraničí se sedmi státy, z nichž jsou 4 součástí Evropské unie a tři jsou nečlenskými státy EU, což z něj činí důležitý dopravní uzel. Do roku 2020 na území Polska vznikne 21 multimodálních dopravních překladišť, které jsou součástí transevropské dopravní sítě TEN-T (Trans-European Transport Network). V roce 2016 silniční síť na území Polska činila 19 tisíc km. Do tohoto počtu bylo zahrnuto 1631,7 km dálnic a 1531,7 km rychlostních silnic. Díky *Programu na rozvoj sítě okresních a vojvodských silnic* mohlo být opraveno, zrekonstruováno či nově vystavěno 2055 km silnic. Změny v kvalitě dopravní sítě na území Polska byly jedním z důvodů snížení počtu smrtelných silničních nehod ze 7,3 tisíc v roce 1990 na 2,9 tisíce zahynulých v roce 2015. Na území Polské republiky se nachází 5 hlavních tranzitních tras a to: Berlín – Lvov, Berlín – Moskva, Białystok – Praha, Gdaňsk – Cieszyn a Gdaňsk – Lvov. Železniční síť dosahovala v roce 2017 délky 18 513 km. V období 2011 – 2016 bylo intenzivně investováno do železniční infrastruktury, modernizací hlavních nádraží ve Varšavě, Łodzi a Trojmiestu (Gdaňsk, Gdynia a Sopot), dále také pořízováním nových moderních vysokorychlostních vlakových souprav a lokomotiv. Na polském území se nacházejí tři hlavní mezinárodní železniční koridory: z Německa na Ukrajinu, z Německa do Běloruska a z České republiky do Gdyni. Společnost PKP Cargo je druhou největší železniční přepravní společností přepravující zboží v Evropské unii. Na území Polska se také nachází 4 námořní překladištní terminály, jsou jimi přístavy ve Szczecine, Świnoujściu, Gdyni a Gdaňsku. (PAIH, 2018)

3.3 Socioekonomická analýza Polska na regionální úrovni

Tato podkapitola shrnuje základní informace o jednotlivých regionech NUTS 2 na Polském území. Data uvedená v této kapitole pocházejí ze statistik Eurostatu za rok 2017.

Region Małopolskie

Małopolski region je situován v jižní části Polska a pokrývá oblast 15 183 km². Hlavním městem je Kraków. Region hraničí na jihu se Slovenskem a na západě, severu a východě s regiony Śląskie, Świętokrzyskie a Podkarpackie. V roce 2017 bylo na jeho území trvale hlášeno 3 339 803 obyvatel, což představovalo 222 osob na km². Hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly v roce 2017 dosahoval 19 100 eur. Nezaměstnanost ve věkové skupině 20–64 let se ve stejném období pohybovala na úrovni 4,2 %. Małopolský region je velmi ekonomicky rozvinutým regionem zaměřeným na průmysl se zvyšujícím se podílem high-tech technologií, stejně jako významný sektor služeb. V tomto regionu investovaly do svého rozvoje společnosti Google, Cisco, Motorola, Rolls Royce, Lufthansa či Coca-Cola. Jedná se také o jeden z nejbohatších regionů na přírodní zdroje, těží se zde například: ropa, zemní plyn, síra, sádra, olovo, černé uhlí či kamenná sůl. V regionu také působí jedna z nejvýznamnějších polských univerzit, kterou je Uniwersytet Jagielloński. Małopolska je také často navštěvovaným regionem díky bohaté přírodní rozmanitosti. Nachází se zde 250 km lyžařských sjezdovek a turisté často vyrazí do Tater, které lemují jižní hranici tohoto regionu. (UMWM, 2019a; UMWM, 2019b)

Region Śląskie

Region se rozprostírá na 12 333 km². Jeho hlavním městem jsou Katowice. Hraničí s Českou a Slovenskou republikou na jihu, Opolským regionem na západě, Łódzkým regionem na severu a Świętokrzyskim a Małopolskim regionem na východě svého území. Region Śląski byl regionem NUTS 2 s největším počtem obyvatel v Polsku, jmenovitě se jednalo o 4 510 528, což představovalo 370 osob na km². Hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly v roce 2017 dosahoval 21 600 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let se pohybovala na úrovni 3,8 %. Jedná se o nejvíce zurbanizovanou oblast na území Polska. Kolem 77 % obyvatel bydlí v městských oblastech. V ekonomice regionu převažuje průmysl se zvyšujícím se podílem inovací, nových technologií a sektoru služeb. Na 38 univerzitách, které se na jeho území nachází, se vzdělává kolem 8,5 % populace polských studentů. Turisticky významnými oblastmi jsou na území Śląskiego regionu pohoří Beskyd či Stezka technických památek, která je jedinou regionální stezkou technických památek na území Polska. (UMWŚ, 2019)

Region Wielkopolskie

Region zabírá 29 826 km² plochy Polska. Jeho hlavním městem je Poznań. Hraničí se sedmi regiony, Opolskim, Dolnoślaskim, Lubuskim, Zachodno-pomorskim a Pomorskim

regionem, Kujawsko-pomorskim a Łódzkim. Tento region obývalo v roce 2017 3 457 473 osob, a hustota obyvatel na jeho území činí 117 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly v přepočtu na obyvatele v roce 2017 představoval 22 800 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let se v roce 2017 pohybovala na úrovni 3,1 %. Region je silně zaměřený na výrobní sféru. Asi 43 % ekonomického výstupu regionu tvoří výrobní průmysl, 30,7 % ekonomiky připadá na obchod a služby. Zahraniční investice v do tohoto regionu investovaly společnosti Volkswagen, Bridgestone, Samsung, Carlsberg, MAN, Honda či Nestlé. Své inovační centrum zde zřídila i americká společnost Microsoft. (UMWW, 2019)

Region Zachodnopomorskie

Region pokrývá oblast 22 892 km². Jeho hlavním městem je Szczecin. Hraničí s Německem na západě a s regiony Lubelskie, Wielkopolskie a Pomorskie. Jeho oblast je obydlena 1 681 246 obyvateli, což představuje 77 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na jednoho obyvatele dosahoval v roce 2017 17 400 eur. Nezaměstnanost u skupiny osob ve věku 20–64 let se pohybovala na úrovni 4,6 %. Ekonomika regionu Zachodniopomorski se skládá z pěti základních oblastí, kterými jsou zemědělství, strojí a metalurgický průmysl, služby, logistika a námořní hospodářství, turistika. V regionu podnikají společnosti Amazon, Bridgestone, Ikea, Kronospan či Cargotec. Největším turistickým lákadlem regionu je pobřeží Baltského moře, které každoročně přiláká několik milionů turistů z vnitrozemí Polska stejně jako ze zahraničí.

Region Lubuskie

Rozprostírá se na území 13 988 km². Jeho hlavním městem je Gorzów Wielkopolski. Region hraničí na západě s Německem. Dalšími sousedy jsou regiony Zachodnio-pomorskie, Wielkopolskie a Dolnoślaskie. Jeho oblast byla v roce 2017 obývána 1 004 892 a hustota zalidnění představovala 73 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly dosahoval 17 300 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let v roce 2017 dosahovala 3,6 %. Společnosti na území regionu Lubuskie jsou zaměřeny primárně na průmyslovou výrobu. Hlavními odvětvími na území regionu jsou automoto průmysl, výroba nábytku a úprava dřeva, výrobky z papíru a zemědělství. Turistickou zajímavostí na území regionu je například Geopark Łuk Mużakowa – jedná se o jediný geopark na Polském území.

Region Dolnośląskie

Region pokrývá území 19 947 km². Jeho hlavním městem je Wrocław. Region hraničí na jihozápadě a jihu s Německem a Českou republikou. Jeho dalšími sousedy jsou regiony Lubelskie, Wielkopolskie a Opolskie. Toto území obývalo 2 866 218 obyvatel, což představovalo hustotu zalidnění 145 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu představoval v roce 2017 23 100 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20-64 let se v tom stejném období pohybovala na úrovni 4,6%. Ekonomický výkon regionu Dolnośląski je tvořen z 56,7 % službami, 35 % průmyslem, 9 % tvoří stavebnictví, zbylá procenta doplňuje zemědělství. V tomto regionu do svého rozvoje investovaly společnosti Kaufland Polska, Volkswagen Motor Polska, LG Electronics, Volvo Polska, Whirlpool, Toyota Motor Industries. V regionu Dolnośląski se nachází největší turisticky přístupná jeskyně na Polském území. (UMWD, 2019a; UMWD, 2019b)

Region Opolskie

Je nejmenším polským regionem se svými 9 412 km². Hraničí na jihu s Českou republikou, dalšími sousedy regionu jsou regiony Dolnośląskie, Wielkopolskie, Łódzkie a Śląskie. Hlavním městem tohoto regionu je Opole. Na území regionu žilo v roce 2017 950 710 obyvatel, což představovalo hustotu zalidnění regionu na 102 osobách na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu v roce 2017 představoval 16 600 eur na obyvatele. Nezaměstnanost osob ve věku 20-64 let se v regionu pohybovala na úrovni 4,3 %. Nejdůležitějšími sektory hospodářství na území tohoto regionu jsou zemědělství, strojírenství, chemický, stavební, energetický, nábytkářský. Velkou část regionu Opolskie pokrývají lesy z přírodními rezervacemi. (OCRG, 2019a; OCRG, 2019b)

Region Kujawsko-pomorskie

Rozloha regionu činí 17 972 km². Jeho hlavním městem je Bydgoszcz. Hraničí s regiony Wielkopolskie, Łódzkie, Mazowieckie, Warmińsko-mazurskie a Pomorskie. Počet obyvatel na jeho území v roce 2017 dosahoval počtu 2 060 575, což odpovídá hustotě zalidnění 117 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu na území toto regionu dosahoval 16 900 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let se pohybovala na úrovni 5,3 %. Průmysl je důležitou součástí ekonomiky regionu Kujawsko-pomorskiego. Mezi hlavní odvětví patří chemický, elektromechanický, potravinový, textilní, celulózový a polygrafický průmysl. Na území tohoto regionu se nachází 8 parků s naučnými stezkami. (KPUW, 2019a; KPUW, 2019b)

Region Warmińsko-mazurskie

Rozprostírá se na 24 173 km². Jeho hlavním městem je Olsztyn. Tento region sdílí hranice na severu s Ruskou federací, dále také s regiony Pomorskie, Kujawsko-pomorskie, Mazowiecki regionalny a Podlaskie. Toto území v roce 2017 obývalo 1 410 641 obyvatel a hustota zalidnění dosahovala hodnoty 61 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu dosahoval 14 700 eur. Nezaměstnanost u osob ve věku 20–64 let dosahovala 7,1 %. Hlavními odvětvími hospodářství na území regionu jsou: potravinářství, metalurgický průmysl, elektrotechnický, chemický, textilní a dřevní. Na jeho území je pokryto mnoha jezery a je silně zalesněný. Jedná se o ideální místo pro milovníky jachtingu. (Freshmind, 2019)

Region Pomorskie

Region pokrývá území 18 310 km². Hlavním městem tohoto regionu je Gdaňsk. Ze severu je omýván Baltským mořem, dále hraničí s regiony Zachodnio-pomorskie, Wielkopolskie, Kujawsko-pomorskie, a Warmińsko-mazurskie. Počet obyvatel v tomto regionu dosahoval 2 285 800 a hustota zalidnění vykazovala hodnotu 129 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu v roce 2017 dosahoval hodnoty 20 200 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20-64 let dosahovala 4,1 %. Hlavními hospodářskými odvětvími jsou potravinářský, přístavní a námořní, ropný, elektrotechnický a obuvnický. Region je turisticky velice atraktivní díky blízkosti moře, velkého počtu jezer i památek trojměstí Gdaňsk-Gdynia-Sopot. (Freshmind, 2019)

Region Łódzkie

Region zaujímá 18 219 km². Hlavním městem tohoto regionu je Łódź. Region hraničí s šesti regiony a to s Śląskim, Opolskim, Wielkopolskim, Kujawsko-pomorskim, Mazowieckim a Świętokrzyskim. Jeho území bylo osídleno 2 471 620 osob a hustota zalidnění regionu dosahovala 136 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu dosahoval v roce 2017 19 500 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let v roce 2017 dosahovala 4,6 %. Na jeho území jsou velmi rozvinuté průmyslové obory textilní, potravinový, strojní, chemický a sklářský. Je zde také vydobýváno hnědé uhlí a železná ruda. (Freshmind, 2019)

Region Świętokrzyskie

Region se rozprostírá na oblasti 11 711 km². Hlavním městem regionu jsou Kielce. Region hraničí s 6 regiony Małopolskim, Śląskim, Łódzkim, Mazowieckim regionalnym, Lubelskim a Podkarpacim. V roce 2017 žilo v regionu 1 237 518 osob a hustota zalidnění

regionu představovala 106 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu v roce 2017 vynášel 14 900 eur. Nezaměstnaných ve věku mezi 20 a 64 léty byla na úrovni 7 %. K primárním odvětvím na území regionu patří automobilový, metalurgický, sklenářský a potravinářský průmysl. Region poskytuje vynikající podmínky pro zemědělství. K nejnavštěvovanějším atrakcím patří Góry Świętokrzyskie a lázně v Solcu i Busku. (Freshmind, 2019)

Region Lubelskie

Tento region pokrývá oblast 25 122 km². Hlavním městem je Lublin. Region hraničí na východě s Běloruskem a Ukrajinou, dále také hraničí s regiony Podkarpackie, Świętokrzyskie, Mazowiecki regionalny a Podlaskie. Region Lubelskie v roce 2017 obývalo 2 112 787 a hustota zalidnění činila 84 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu činil v tomtéž roce 14 400 eur. Jednalo se o nejnižší hodnotu hrubého domácího produktu mezi všemi regiony. Nezaměstnanost na území tohoto regionu dosahovala 7 %. Kvalita zeminy v této oblasti poskytuje vynikající podmínky pro zemědělství. Nejvíce pěstovanými plodinami v regionu jsou: pšenice, chmel, cukrová řepa. Z pohledu průmyslu se podniky v regionu zaměřují na potravinářský, pivovarský, elektromechanický průmysl. (Freshmind, 2019)

Region Podkarpackie

Tento region zabírá 17 846 km² plochy polského území. Hlavním městem tohoto regionu je Rzeszów. Hraničí na jihu se Slovenskou republikou, na východě s Ukrajinou, dále také s regiony Małopolskie, Świętokrzyskie a Lubelskie. Jeho oblast byla obývána 2 084 722 osobami v roce 2017 a hustota zalidnění dosahovala 117 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu dosahoval hodnoty 14 600 eur. Nezaměstnanost u skupiny lidí mezi 25 až 64 lety dosahovala 8,5 %. Hlavními průmyslovými odvětvími regionu jsou zbrojařský, potravinový, sklenářský, dřevařský a strojný. Těží se zde ropa a síra. Mezi hlavní turistické atrakce v regionu patří lázně v Rymanowie a Iwaniczu. (Freshmind, 2019)

Region Podlaskie

Oblast regionu představuje 20 187 km² polského území. Hlavním městem je Białystok. Region hraničí na východě s Běloruskem, na severu Litvou. Hraničí také s regiony Warmińsko-mazurskie, Mazowiecki regionalny a Lubelskie. Počet obyvatel dosahoval 1 156 947 a hustota zalidnění vykazovala nejnižší hodnotu ze všech regionů a to 57 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu dosahoval hodnoty 15 000 eur. Nezaměstnanost osob ve

věku 25–64 let dosahovala na jeho území 4,7 %. Průmysl se v tomto regionu zaměřuje na dřevařství, tabákový a potravinový průmysl. Velká část území je pokryta lesy a díky čistotě životního prostředí je region velice populárním místem pro rekreaci. (Freshmind, 2019)

Region Warszawa stołeczna

Nově vyčleněný region z původního regionu Mazowieckie dle klasifikace NUTS 2016 představuje 9 925 km² polského území. Region je tvořen hlavním městem Warszawa a dvěma podregiony a to Warszawa wschodnia a Warszawa zachodnia. Region je obklopen regionem Mazowiecki regionalny. Počet obyvatel na tomto území v roce 2017 dosahoval 3 002 278 a hustota zalidnění regionu dosahovala 501 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na jednu osobu v tomto regionu vysoko převyšoval všechny ostatní regiony a to hodnotou 45 700 eur na osobu. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let dosahovala 3,6 %. Hlavní město Polska je sídlem mnoha významných společností, mezi něž patří například Procter & Gamble, Arcelor Mittal, Coca-Cola, Lotte Wedel a jiné. Průmyslová výroba se zaměřuje na strojírenství, elektroniku či obranný průmysl. Warszawa je také velice populárním turistickým místem navštěvovaným každoročně kolika miliony návštěvníků z Polska i ze zahraničí. (Freshmind, 2019)

Region Mazowiecki regionalny

Region Mazowiecki regionalny je nově vytvořený region dle klasifikace NUTS 2016 po vyčlenění regionu Warszawa stołeczna. Jeho území pokrývá 25 633 km². Hraničí se sedmi regiony Świętokrzyskim, Łódzkim, Kujawsko-pomorskim, Warmińsko-mazurskim, Podlaskim, Lubelskim a také regionem Warszawa Stołeczna. Tato oblast měla v roce 2017 2 339 206 obyvatel a hustota zalidnění dosahovala hodnoty 80 osob na km². Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na jednu osobu dosahoval 17 800 eur. Nezaměstnanost osob ve věku 20–64 let dosahovala 6,2 %. Díky dobré kvalitě zeminy je i region obklopující metropoli hlavní město Polska velice vhodným pro zemědělskou produkci. Velice populární turistickou oblastí je lesní komplex Puszcza Kampinoska. (Freshmind, 2019)

4 Zhodnocení regionálních disparit a realizace regionální politiky EU v Polsku

Kapitola čtvrtá se v první části zaměřuje na zhodnocení disparit mezi NUTS 2 v Polsku dle aktuálního členění klasifikace NUTS 2016 pomocí vybraných statisticko-matematických metod a metody semaforu. Kapitola také hodnotí realizaci regionální politiky na národní a evropské úrovni na polském území v období od roku 2000 až po aktuálně probíhající období 2014–2020, které zhodnocuje do roku 2017.

4.1 Analýza a zhodnocení regionálních disparit

Pro zhodnocení rozdílů mezi 17 regiony NUTS 2 na území Polska bylo vybráno 9 ukazatelů regionálních disparit z přílohy 1 této bakalářské práce. Jedná se o 2 ukazatele ekonomických disparit, 3 ukazatele disparit sociálních a 4 ukazatele disparit územních. Data byla z důvodu dostupnosti pro nové členění NUTS 2016 čerpána, jak z databáze Eurostatu, tak z polského Głównego urzędu statystycznego za období let 2004–2016. Pro hodnocení byly použity statisticko-matematické metody a metoda semaforu.

Tabulka 4.1: Ukazatele regionálních disparit

Typ regionální disparity	Číslo	Ukazatel	Jednotka
Ekonomická	1	Hrubý domácí produkt na obyvatele	zł PPS / obyv.
	2	Disponibilní důchod domácností na osobu	zł PPS
Sociální	3	Míra zaměstnanosti osob ve věku 15-64 let	%
	4	Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15-64 let	%
	5	Populace s vysokoškolským vzděláním ve věku 25-64 let	%
Územní	6	Oběti silničních nehod	počet /100 000 obyv.
	7	Hustota dálniční sítě	km /1000 km ²
	8	Počet lékařů	počet /10000 obyv.
	9	Nemocniční lůžka	počet /10000 obyv.

Zdroj: Melecký a Staníčková, 2015; vlastní zpracování, 2019

4.1.1 Hodnocení regionálních disparit vybranými popisnými statistikami

Pro hodnocení regionálních disparit pomocí statisticko-matematické metody bylo použito jednorozměrných metod a to jmenovitě minimum, maximum, aritmetického průměru, mediánu, směrodatné odchylky, podílu minima na maximu a variačního koeficientu. Variační koeficient je poměrem směrodatné odchylky a aritmetického průměru, jehož stonásobek udává variabilitu v procentech. V tématice regionálních disparit variační koeficient udává, jak významné jsou

regionální disparity mezi regiony. Čím vyšší je procento variačního koeficientu, tím větší se vyskytují disparity mezi regiony.

Tabulka 4.2: Hodnota vybraných popisných statistik v roce 2005

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
MIN	18159,00	13300,00	52,60	8,70	13,30	9,40	0,00	20,00	38,89
MAX	40088,00	19992,00	62,10	16,50	23,50	19,50	9,58	45,00	57,12
ARITMETICKÝ PRŮMĚR	23865,00	16032,81	56,85	11,99	16,16	14,86	3,00	31,25	46,04
MEDIÁN	23227,50	15805,00	56,45	11,85	16,05	14,85	2,00	33,00	45,28
SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	5199,20	1710,30	2,91	2,24	2,23	2,75	3,17	6,77	4,86
MAX/MIN	2,21	1,50	1,18	1,90	1,77	2,07	nelze	2,25	1,47
VARIAČNÍ KOEFICIENT	21,79	10,67	5,12	18,71	13,78	18,53	105,64	21,66	10,56

Zdroj: GUS, 2019; Eurostat, 2019; vlastní zpracování, 2019

Tabulka 4.2 představuje hodnocení regionů NUTS 2 v Polsku za rok 2005. Nejvyšší hodnoty mezi ukazateli dosahoval hrubý domácí produkt v paritě kupní síly na osobu (1) a to 40 088. Nejnižší hodnoty v tabulce dosahuje ukazatel Hustoty dopravní sítě (6) který ve dvou regionech v daném období odpovídal hodnotě 0 km na 1000 km². Z pohledu největšího rozdílu mezi maximální hodnotou a hodnotou minimální panují největší rozdíly u ukazatele Počtu lékařů na 10 000 obyvatel (8). Nejmenších disparit mezi regiony dosáhl z vybraných ukazatelů ukazatel zaměstnanosti populace ve věku 18-64 let (3), následován počtem nemocničních lůžek (9) a disponibilním důchodem domácnosti na osobu (2).

Tabulka 4.3: Hodnota vybraných popisných statistik v roce 2005

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
MIN	33371,00	23189,00	53,90	3,60	22,50	5,48	3,03	25,00	39,38
MAX	77359,00	35243,00	64,00	8,10	36,90	11,11	24,84	49,00	55,75
ARITMETICKÝ PRŮMĚR	43765,31	27829,44	59,13	5,94	27,33	8,33	10,82	35,56	48,15
MEDIÁN	40615,50	26964,50	59,60	5,90	27,25	8,54	9,26	37,50	48,23
SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	10859,58	3104,32	2,73	1,38	3,44	1,71	6,39	7,37	3,97
MAX/MIN	2,32	1,52	1,19	2,25	1,64	2,03	8,20	1,96	1,42
VARIAČNÍ KOEFICIENT	24,81	11,15	4,61	23,31	12,60	20,49	59,11	20,71	8,24

GUS, 2019; Eurostat, 2019; vlastní zpracování, 2019

Tabulka 4.3 hodnotí regiony NUTS 2 z pohledu roku 2016. Nejvyšší hodnoty mezi měřenými ukazateli dosáhl opět ukazatel hrubý domácí produkt v paritě kupní síly (1). Nejnižší hodnoty dosahoval ukazatel Hustoty dopravní sítě (7). Dle variačního koeficientu nejnižší disparity mezi regiony panují u ukazatelů Míry zaměstnanosti (3), Počtu nemocničních lůžek (9), Disponibilního důchodu domácnosti na osobu (2). Nejvyšší disparity mezi regiony panují u Hustoty dálniční sítě (7), hrubého domácího produktu na osobu (1) a míry nezaměstnanosti

(4). Největší rozdíl mezi hodnotami minima a maxima panoval u ukazatele Hustoty dopravní infrastruktury (7), nejnižší hodnoty dosáhla míra zaměstnanosti (3).

Porovnáme-li variační koeficienty ukazatelů z roku 2005 a 2016 můžeme zaznamenat, že v průběhu let se mírně zvýšily disparity u ukazatelů hrubého domácího produktu (1), disponibilního důchodu domácností (2). Naopak u všech ostatních ukazatelů došlo ke snížení disparit.

4.1.2 Hodnocení regionálních disparit metodou semaforu

Metoda semaforu je specifickou metodou škaloování, kdy jsou jednotlivým hodnotám přiřazovány specifické symboly či barevné hodnotící škály. Výhodou metody semaforu je její přehlednost, rychlost a využitelnost u různě velkých datových zdrojů. Pro účely hodnocení disparit v dle tabulky 4.1 bylo využito tříbarevné škály v kombinaci červená-žlutá-zelená dle specifika daného ukazatele. U ukazatelů Míry nezaměstnanosti a počtu úmrtí při nehodách jsou zelenou barvou označeny hodnoty co nejvíce se blížíci nule. U ostatních ukazatelů se zelenou barvou označuje co nejvyšší žádoucí hodnota. Barva žlutá označuje 50 percentil. Data u regionu Mazowieckie jsou od roku 2014 rozdělena do tří částí, a to z důvodu změny klasifikace NUTS 2016, čímž zanikl statistický region Mazowieckie a vznikly dva nové regiony Warszawa stołeczna a Mazowieckie regionalne. Data pro tyto regiony jsou udávány až od roku 2014 a nebylo možné jejich zpětné zjištění, jelikož jsou zveřejňována pouze dle statistických jednotek NUTS 2.

Tabulka 4.4: Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele v PPS (v PLN)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	21648	23007	25308	27739	30257	31651	32909	36119	37334	38167	39834	42172	43865
REGION ŚLĄSKIE	27251	27955	29744	32915	36146	38339	40201	43693	44863	44796	46511	48686	50184
REGION LUBUSKIE	21666	23448	25155	27778	29265	30388	31723	33738	35078	35786	37637	39053	40639
REGION WIELKOPOLSKIE	26154	27941	29819	32895	35669	38431	39454	42753	44774	46150	48015	50821	52844
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	22038	23500	25212	27539	30205	30821	32061	34116	35453	35851	37477	39584	40592
REGION DOLNOŚLĄSKIE	24726	26815	30076	33942	36507	38845	42295	46296	47986	48179	50061	52237	53659
REGION OPOLSKIE	20870	21587	22852	26176	29043	29892	30818	33237	34152	34640	36299	37816	38551
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	21519	22420	24259	26854	28965	29746	31127	33231	34365	35280	36387	38202	39503
REGION POMORSKIE	23994	25667	27690	30729	32259	34829	36017	39054	41341	41457	42570	45001	46913
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	18490	19535	20921	23009	24886	25988	27197	29257	30232	30776	31957	33180	34514
REGION ŁÓDZKIE	22463	23944	25863	28751	31324	32822	34747	37620	39403	40145	41869	43790	45199
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	19445	19896	21921	24762	27762	28090	28968	30957	31642	31392	32643	33844	34633
REGION LUBELSKIE	17302	18159	19359	21745	23956	24489	25875	28282	29648	30449	31192	32077	33371
REGION PODKARPACKIE	17756	18703	20039	21961	24191	25159	26122	28545	29554	30585	31644	33177	34120
REGION PODŁASKIE	18019	19175	20378	23113	24599	26130	27381	29672	30288	31374	32352	33275	34299
MAZOWIECKIE											71715	74738	77359
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY	36949	40088	43494	48330	51600	55738	59666	64473	67389	69028	99027	102362	105719
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY											37650	39946	41304

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

Vývoj ukazatele Hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly ukazuje intenzivní růst polské ekonomiky. Jak ukazuje tabulka 4.4, v roce 2004 vykazoval nejnižší

hodnotu HDP region Lubelski s 17 302 zł na obyvatele. Největší HDP na obyvatele vykazoval region Mazowieckie. V tabulce je také intenzivně znatelný rozdíl v Mazowieckém vojvodství mezi regiony Warszawa stołeczna a Mazowiecki regionalny.

Tabulka 4.5: Disponibilní důchod domácností na jednoho obyvatele (v PLN)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	15203	15693	16739	17884	19469	21102	21835	23169	24290	24758	25593	26263	27583
REGION ŚLĄSKIE	17730	18271	19681	21031	22904	25075	26187	27504	29180	29821	30484	31402	32542
REGION LUBUSKIE	15292	15917	17015	18336	19681	20706	21933	22927	23428	23484	24200	24759	26123
REGION WIELKOPOLSKIE	17198	17675	18777	20029	21768	23493	24318	25808	26908	27213	28147	28871	30599
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	16440	16936	18065	19244	21094	22198	23191	24070	24884	25250	25860	26727	28242
REGION DOLNOŚLĄSKIE	16695	17169	18090	19506	21256	22832	23998	25049	26524	27370	28115	29013	30500
REGION OPOLSKIE	14104	14569	15608	17048	18580	20229	21103	22152	23201	23157	24015	24871	26346
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	15284	15684	16669	17962	19657	20485	21381	22279	22911	23261	23978	24469	26175
REGION POMORSKIE	15731	16182	17322	18886	20691	22547	23118	24350	25177	25497	26105	26746	28176
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	14267	14819	15877	16934	18384	19144	20507	21535	22105	22512	23036	23557	25329
REGION ŁÓDZKIE	16469	17187	18538	19773	21378	22561	23946	24808	26129	26568	27438	28165	29806
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	14427	14893	16060	17336	18835	19733	20612	21885	22604	22627	23373	24111	25575
REGION LUBELSKIE	13813	14118	14911	16207	17776	18992	20056	21426	22188	22470	23119	23522	25327
REGION PODKARPACKIE	12997	13300	14156	15289	16608	17663	18307	19493	20261	20668	21158	21825	23189
REGION PODLASKIE	13829	14120	15038	16060	17517	18995	19762	21023	21436	22100	22241	22630	24516
MAZOWIECKIE											32858	33674	35243
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY	19620	19992	20836	22383	24058	26430	27523	29566	31194	31853	40458	41072	42831
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY											23379	24356	25598

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

V roce 2004 dle tabulky 4.5 nejnižším důchodem disponovaly domácnosti v regionu Podkarpacie, naopak nejvyšším na území regionu Mazowieckie. V průběhu období disponibilní důchod narůstal ve všech regionech státu. V roce 2016 byl i nadále region Podkarpacie regionem s nejnižším disponibilním příjmem. Po rozdělení regionu Mazowieckie je také zřejmá výrazná ekonomická disproporce mezi ostatními regiony Polska a regionem Warszawa stołeczna.

Tabulka 4.6: Míra zaměstnanosti osob ve věku 15-64 let (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	59,2	59,5	60,8	63,6	66,7	65,7	64,8	65,1	64,5	64,9	66,5	67,8	70,6
REGION ŚLĄSKIE	52,4	53,9	56,2	59,0	61,4	62,5	62,1	63,0	63,2	63,7	65,3	66,0	68,6
REGION LUBUSKIE	51,6	55,4	57,5	61,1	62,8	61,5	62,5	63,3	63,2	63,9	65,6	67,8	70,0
REGION WIELKOPOLSKIE	57,9	57,9	60,1	63,1	65,9	66,1	66,1	66,0	66,8	67,9	69,2	71,0	72,5
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	52,1	52,6	53,9	56,7	59,6	60,5	59,4	59,8	61,7	62,9	64,7	65,8	66,6
REGION DOLNOŚLĄSKIE	51,0	53,1	57,3	59,6	62,1	63,3	63,1	63,3	63,6	64,2	67,3	69,3	71,5
REGION OPOLSKIE	56,0	57,1	60,1	60,9	62,9	63,4	63,9	64,8	65,7	65,8	67,1	69,0	70,6
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	54,8	55,7	56,3	59,4	61,4	62,6	62,3	63,0	63,9	63,8	65,2	66,7	68,0
REGION POMORSKIE	54,1	55,1	58,1	61,9	64,6	64,1	64,5	64,7	65,1	65,1	66,5	69,4	71,5
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	52,6	53,6	56,0	59,7	61,3	61,4	61,2	60,4	59,1	59,9	61,4	62,9	64,3
REGION ŁÓDZKIE	57,6	58,5	61,4	64,6	67,0	66,7	67,3	67,9	67,0	67,5	70,3	70,5	72,8
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	53,4	55,8	59,7	63,9	66,5	64,6	64,3	63,8	64,3	63,4	64,8	66,6	67,7
REGION LUBELSKIE	58,6	60,1	62	65,1	64,5	64,5	64,8	65,4	65,8	66,2	67,2	67,4	68,1
REGION PODKARPACKIE	55,9	57,1	59,5	62,3	63,8	63,8	62,8	62,3	62,4	62	62,1	63,5	66,9
REGION PODLASKIE	61,1	62,1	63,1	65,1	67,9	68,2	64,9	66,3	67,5	67,5	68,3	70	70,8
MAZOWIECKIE	61,9	62,1	64	66,2	70,5	70,5	69,6	70,4	71,7	71,8	73,9	74,4	74,9
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY	65,7	66,3	66,6	69,2	74,1	74	73,4	74,3	76	75,9	78,1	79	79,9
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY	58	58	60,7	62,3	66,6	66,4	65,2	65,7	66,4	67,1	69,4	69,4	69,6

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

Z tabulky 4.6 je patrné, že zaměstnanost osob ve věku 15-64 let se na polském území dlouhodobě zvyšuje. Regionem s nejnižší mírou zaměstnanosti v roce 2004 byl region

Dolnośląskie. Nejvyšší míru zaměstnanosti po dobu celého období 13 let vykazuje region Mazowieckie. Na nejhorší příčce mezi regiony se ve sledovaném období střídají regiony Warmińsko-Mazurskie a Zachodniopomorskie.

Tabulka 4.7: Míra Nezaměstnanosti osob ve věku 15-64 let (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	9,5	8,7	7	5,4	4,7	6,2	6,7	6,8	7,6	7,8	6,6	5,7	4,6
REGION ŚLĄSKIE	10,1	9,2	7,5	5,4	4	5,6	6	6,2	6,9	7,1	6,1	5,2	4,3
REGION LUBUSKIE	15,2	13,5	11	7,9	7	9,2	8,8	8,8	9,1	9,1	7,2	6,1	5,1
REGION WIELKOPOLSKIE	10,8	9,7	7,7	5,1	4,1	6	6	6,1	6,7	6,6	5,3	4,3	3,6
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	16,6	15,2	12,5	9,3	7,4	9,5	9,7	9,7	10,1	10	8,6	7,4	6,2
REGION DOLNOŚLĄSKIE	13,6	12,3	9,8	6,7	6	7,7	7,8	7,5	8,3	8,2	6,6	5,5	4,8
REGION OPOLSKIE	11,1	10,2	8,9	6,4	5,3	7	7,3	7,2	7,9	7,9	6,6	5,7	5,2
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	15,1	14,1	12	9,2	8,2	10	10,3	10,3	11,1	11,3	9,6	8,2	7,6
REGION POMORSKIE	12,8	11,3	8,9	6,1	4,7	7	7,1	7,3	7,8	7,8	6,7	5,4	4,5
REGION WARMINSKO-MAZURSKIE	17,9	16,5	13,9	10,7	9,4	11,7	11,1	11,3	12	12,4	10,6	9,1	8,1
REGION ŁÓDZKIE	13,3	12,1	9,8	7,5	6,1	7,9	8,1	8,6	9,5	9,7	8,1	7,2	6
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	15,8	14,7	12,4	10,3	9,6	10,4	10,1	10,3	10,8	11,3	9,5	8,5	7,4
REGION LUBELSKIE	12,3	11,6	10,5	8,7	7,5	8,6	8,7	8,9	9,6	9,9	8,7	8,1	7,3
REGION PODKARPACKIE	13,2	12,6	11,1	9,6	8,7	10,6	10,5	10,7	11,3	11,4	10,2	9,2	8
REGION PODŁASKIE	10,4	9,9	8,3	6,5	6,1	8,1	8,3	8,6	9	9,3	8	7,3	6,5
MAZOWIECKIE	10,9	10,2	8,7	6,6	5,4	6,7	7,1	7,4	8,2	8,5	7,6	6,6	5,8
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY	6,8	6,2	5,2	3,4	2,4	3,6	4,2	4,4	5,2	5,7	5,1	4,3	3,7
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY	15,9	15	12,9	10,6	9,1	10,7	10,7	11	11,7	12	10,6	9,5	8,4

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

Z tabulky 4.7 je patrné, že nejnižší nezaměstnanosti na území Polska po celé sledované období 13 let dosahoval region Warszawa stołeczna. Naopak regionem s dlouhodobě nejvyšší nezaměstnaností je region Warmińsko-Mazurskie, který byl v roce 2014 vystřídán regionem Mazowiecki Regionalny. Z tabulky je také zřejmé navýšení nezaměstnanosti v regionech po příchodu ekonomické krize v roce 2008.

Tabulka 4.8: Populace ve věku 25-64 let s vysokoškolským vzděláním (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	16,1	17,0	19,0	19,7	20,2	21,7	23,1	24,4	25,8	26,6	27,3	28,9	30,7
REGION ŚLĄSKIE	14,6	15,4	16,6	16,6	17,6	20,5	21,7	22,7	23,3	24,4	25,0	25,4	27,2
REGION WIELKOPOLSKIE	13,8	15,4	16,4	16,2	17,2	17,5	20,3	21,5	22,4	23,4	24,6	25,7	25,6
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	15,6	16,1	17,6	19,5	19,3	20,1	20,8	21,0	22,5	23,9	24,1	24,5	26,0
REGION LUBUSKIE	14,2	14,8	14,3	14,7	15,3	16,3	18,1	19,3	18,7	20,6	22,7	22,4	22,5
REGION DOLNOŚLĄSKIE	15,8	17,3	18,2	18,6	18,5	19,8	21,2	22,5	23,7	25,1	27,2	27,2	28,8
REGION OPOLSKIE	13,1	14,3	15,1	15,7	17,5	16,2	18,0	18,1	20,0	20,9	23,1	24,8	24,7
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	12,5	13,3	12,2	12,5	15,3	16,2	17,1	19,0	20,1	20,7	20,2	21,2	23,2
REGION WARMINSKO-MAZURSKIE	13,4	14,5	14,7	15,0	15,8	19,7	19,7	19,4	18,9	20,7	21,9	22,6	23,1
REGION POMORSKIE	15,8	16,6	17,5	18,5	19,5	21,1	22,7	23,9	25,9	26,7	26,5	28,1	30,6
REGION ŁÓDZKIE	14,8	16,0	17,5	18,4	19,2	20,2	21,3	21,9	23,5	23,5	25,4	26,8	27,3
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	15,4	16,2	16,1	17,3	19,1	21,0	21,3	21,5	23,6	26,0	25,8	25,2	27,4
REGION LUBELSKIE	16,0	17,3	17,1	18,5	19,3	20,8	21,4	22,1	24,0	25,5	26,9	27,1	26,6
REGION PODKARPACKIE	13,4	14,1	15,1	16,4	18,3	21,0	21,0	20,5	21,9	23,1	23,8	25,3	27,5
REGION PODŁASKIE	15,6	16,7	18,9	19,5	19,9	21,5	22,6	24,0	24,7	26,1	27,8	28,1	29,2
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY										48,0	51,7	52,1	53,3
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY	21,1	23,5	25,6	27,3	27,3	29,3	32,1	32,5	33,3	20,4	21,5	21,6	21,8

Zdroj: Eurostat, 2019; vlastní zpracování, 2019

Tabulka 4.8 poukazuje na nárůst počtu osob s vysokoškolským vzděláním na celém území Polské republiky. V roce 2004 bylo nevíce vysokoškoláků na území regionu Mazowieckého vojvodství. Regionem s nejnižším počtem absolventů byl naopak Kujawsko-

pomorski region. Paradoxem Mazovjeckého vojvodství je, že pro rok 2016 region Warszawski stołeczny dosahuje nejvyšší hodnoty vzdělání a naopak region Mazowiecki regionalny dosahuje hodnoty nejnižší.

Tabulka 4.9: Oběti silničních nehod na 100 000 obyvatel (počet)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	10,3	10,2	9,4	10	10,47	9,52	7,06	9,37	7,55	6,58	6,96	5,87	5,48
REGION ŚLĄSKIE	10,9	9,4	9,1	10	9,79	8,92	7,59	7,49	7,27	5,8	5,42	5,57	5,63
REGION LUBUSKIE	16,6	17,2	14,6	15	16,85	13,56	10,56	11,92	9,68	9,2	7,94	9,02	11,11
REGION WIELKOPOLSKIE	16	14,9	15,1	15	16,28	11,82	9,97	11,74	9,11	8,34	7,72	7,05	7,16
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	13,9	13,9	13,8	14	14,41	12,17	8,76	9,87	7,61	9,01	8,56	7,29	8,72
REGION DOLNOŚLĄSKIE	12,8	12,6	11,9	13	12,62	10,22	8,26	8,88	8,2	7,66	8,32	6,37	7,78
REGION OPOLSKIE	14,3	14,1	12,3	13	13,65	11,06	10,51	9,85	8	9,63	10,37	10,21	9,95
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	14,5	15,7	16,8	18	15,04	11,16	10,86	11,11	10,58	8,55	8,56	7,33	8,54
REGION POMORSKIE	14	12,1	11,6	12	11,94	11,52	8,72	9,74	7,83	7,59	7,87	7,38	6,23
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	22	19,5	17,4	19	15,7	12,33	11,55	12,32	9,99	10,63	10,24	9,71	10,99
REGION ŁÓDZKIE	17	17,2	16,2	18	17,22	13,65	12,57	12,77	11,71	10,45	10,21	9,45	8,6
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	17,1	17,7	17,3	20	18,86	13,86	15,33	13,98	10,66	11,26	10,27	8,57	8,53
REGION LUBELSKIE	16,4	14,8	15,7	16	17,21	14,74	11,73	11,59	11,21	11,57	9,06	8,77	8,33
REGION PODKARPACKIE	14,1	13,7	12,4	12	11,15	10,47	9,5	10,53	8,64	7,09	6,77	6,39	6,63
REGION PODLASKIE	16,6	17,6	17,4	18	13,6	15,05	12,12	12,65	10,92	11,28	10,56	9,91	10,1
MAZOWIECKIE								13,54	11,09	10,59	9,73	9,12	9,48
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY								8,75	6,42	7,3	6,6	5,71	5,24
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY	18,8	17,2	16,4	18	17,68	15,05	12,46	19,33	16,8	14,65	13,63	13,41	14,88

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

Jak uvádí tabulka 4.9 v roce 2004 zemřel při dopravních nehodách největší počet osob v regionu Warmińsko-Mazurskim, následován regionem Mazowieckim. Počet obětí silničních nehod, se ale na Polském území intenzivně snižuje s tím, jak se rozrůstá síť kvalitních dálničních, vojvodských a gminných úseků silnic. Dlouhodobě nejlepších hodnot dosahovaly regiony Małopolskie a Warszawa stołeczna.

Tabulka 4.10: Hustota dálniční sítě (v km na 1000 km²)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	3,94	4,17	4,14	4,14	4,94	6,49	6,67	6,67	10,48	10,41	11,38	11,38	11,38
REGION ŚLĄSKIE	9,04	9,58	12,79	13,32	14,96	16,18	17,02	19,79	23,08	23,08	23,69	24,92	24,84
REGION LUBUSKIE	1,25	1,25	1,25	1,99	3,12	3,12	4,25	10,62	10,62	13,89	16,56	16,56	16,89
REGION WIELKOPOLSKIE	5,36	5,45	6,98	6,97	7,04	7,53	7,96	8,27	10,09	10,96	11,99	12,09	12,09
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	2,18	2,18	2,18	2,18	2,18	2,73	6,25	7,04	7,04	7,03	7,01	7,01	7,01
REGION DOLNOŚLĄSKIE	7,52	7,52	7,92	7,92	7,92	10,37	10,64	11,8	14,1	14,1	14,35	14,35	14,35
REGION OPOLSKIE	9,36	9,36	9,36	9,36	9,36	9,36	9,36	9,32	9,36	9,36	9,36	9,36	9,36
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	1,28	1,97	1,97	1,97	3,26	3,81	3,81	6,75	7,54	9,98	11,13	11,13	11,13
REGION POMORSKIE	2,12	2,12	2,11	2,11	5,68	5,68	6,56	6,56	7,55	7,55	7,55	7,55	7,55
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,11	0,11	0,11	0,23	2,3	2,39	2,96	2,96	5,81	5,81	5,81	5,81	6,06
REGION ŁÓDZKIE	0,97	0,97	4,14	4,13	4,24	4,24	4,24	4,24	15,42	16,08	22,25	22,25	24,66
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,51	2,51	4,62	4,61	4,88	4,88	4,88	4,88
REGION LUBELSKIE	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,48	1,88	3,16	3,16	3,55
REGION PODKARPACKIE	0	0	0	0	0	0	0	0	0,74	5,73	6,91	6,89	9,16
REGION PODLASKIE	0	0	0	0	0	0	0	0	0,53	1,64	1,64	2,27	3,03
MAZOWIECKIE	1,07	1,07	1,07	1,43	2,38	2,98	3,47	3,76	5,87	6,78	6,69	7,17	7,17

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

V tabulce 4.10 můžeme sledovat, s jakou intenzitou v Polsku probíhá výstavba dálniční sítě. Jak je z tabulky zřejmé, za premianta v nárůstu hustoty dálniční sítě můžeme považovat region Łódzkie, na jehož území se hustota dálniční sítě zvýšila z 0,97 na 24,66 km na 1000

km². Na opačném konci spektra regionů můžeme vidět region Podlaskie, který na svém území dosáhl v roce 2016 pouze hodnoty 3,03 km na 1000 km².

Tabulka 4.11: Lékaři na 10 000 obyvatel (počet)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	33	34	34	35	35	35	36	35	37	38	37	38
REGION ŚLĄSKIE	34	35	36	35	35	36	36	36	37	37	38	38
REGION LUBUSKIE	23	24	22	24	24	24	24	24	24	26	24	25
REGION WIELKOPOLSKIE	29	30	29	30	30	31	31	31	32	31	32	32
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	33	33	32	34	34	34	35	35	36	36	37	37
REGION DOLNOŚLĄSKIE	35	36	35	37	37	37	38	38	39	40	40	41
REGION OPOLSKIE	23	23	23	23	23	24	24	24	25	25	26	26
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	27	27	26	28	29	28	29	29	30	30	30	31
REGION POMORSKIE	38	36	34	37	37	37	37	37	37	38	39	39
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	20	30	22	24	24	24	24	25	25	26	26	26
REGION ŁÓDZKIE	38	39	38	40	41	41	42	43	44	44	45	46
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	27	27	26	27	28	27	28	28	29	29	30	30
REGION LUBELSKIE	34	35	34	35	36	36	37	37	38	38	39	40
REGION PODKARPACIE	23	23	23	24	24	24	24	25	25	25	26	27
REGION PODLASKIE	38	38	39	42	40	40	41	41	42	43	43	44
MAZOWIECKIE	45	45	43	45	46	46	46	47	47	48	48	49

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

Dle tabulky 4.11 v roce je evidentní, že dlouhodobý nedostatek lékařů vykazují regiony Lubuskie, Opolskie, Warmińsko-Mazurskie a Podkarpacie. Naopak nejlepších hodnot dlouhodobě dosahují regiony Mazowieckie a Łódzkie a Podlaskie. Nejnižší hodnoty dosahuje region Warmińsko-Mazurskie a to v roce 2005. Můžeme také sledovat postupný nárůst počtu lékařů ve všech regionech.

Tabulka 4.12: : Nemocniční lůžka na 10 000 obyvatel (počet)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
REGION MAŁOPOLSKIE	42,56	41,92	41,55	44,22	43,62	42,78	42,91	44,58	44,24	44,46	44,06	44,11
REGION ŚLĄSKIE	57,12	56,98	55,82	58,01	57,37	56,07	55,27	56,33	56,31	56,17	55,85	55,75
REGION LUBUSKIE	42,9	41,97	42,76	44,06	43,14	40,96	41,24	44,34	43,75	43,55	43,24	42,73
REGION WIELKOPOLSKIE	46,55	45,82	45,48	47,21	46,72	45,36	45,19	46,55	42,28	45,11	45,34	44,3
REGION ZACHODNIOPOMORSKIE	46,23	46,31	45,63	47,08	46,96	45,17	44,96	48,72	48,89	48,69	48,34	47,85
REGION DOLNOŚLĄSKIE	48,98	47,11	45,62	47,21	48,34	48,42	48,38	50,84	51,8	51,25	51,1	51,31
REGION OPOLSKIE	39,76	40,01	40,65	43,06	43,17	43,13	43,21	49,23	49,08	48,53	46,22	47,74
REGION KUJAWSKO-POMORSKIE	43,59	42,45	42,34	44,86	43,68	42,97	43	45,35	46,08	47,33	47,2	47,31
REGION POMORSKIE	38,89	38,07	37,36	39,28	39,8	38,27	37,41	39,6	41,2	40,54	41,19	39,38
REGION WARMIŃSKO-MAZURSKIE	42,24	41,62	41,18	43,12	42,44	41,17	43,25	46,18	46,13	45,98	46,32	47,04
REGION ŁÓDZKIE	53,2	51,36	51,65	53,64	53,6	53,23	52,92	52,02	53,43	53,08	52,07	51,41
REGION ŚWIĘTOKRZYSKIE	44,96	44,8	44,41	49,01	49,7	50,25	50,44	51,66	48,9	49,95	50,22	50,38
REGION LUBELSKIE	50,8	50,73	50,7	52,9	53,2	51,82	52	54,65	53,35	52,93	52,84	52,76
REGION PODKARPACIE	42,27	42,74	43,01	46,41	46,23	44,91	44,89	47,42	47,81	48,32	48,17	48,61
REGION PODLASKIE	50,92	49,76	49,75	51,42	52,36	49,61	47,45	48,81	48,96	49,44	49,91	50,77
MAZOWIECKIE	45,59	44,67	44,25	46,55	46,17	45,92	46,07	49,53	49,89	49,01	48,47	48,9
REGION WARSZAWSKI STOŁECZNY	50,8	49,11	48,75	50	49,55	48,93	50,25	56,31	56,66	55,28	53,95	54,49
REGION MAZOWIECKI REGIONALNY	39,44	39,37	38,84	42,39	42,05	42,29	40,99	41,2	41,48	41,17	41,55	41,77

Zdroj: GUS, 2019; vlastní zpracování, 2019

V tabulce 4.12 můžeme vidět, že nejnižší počet nemocničních lůžek byl v roce 2005 zaznamenán v regionu Pomorskie následován regiony Mazowiecki Regionalny a Opolskie. Naopak nejvíce nemocničními lůžky disponovaly regiony Śląskie a Warszawski stołeczny.

V roce 2016 byl nejnižší počet lůžek v nemocnicích opět v regionu Pomorskie, a jak je vidět z grafu tento regiony vykazoval nejnižší hodnotu po celých dvanáct let sledování. Nejvyšším počtem lůžek v roce 2016 disponoval region Śląskie. Z tabulky je také evidentní, že v průběhu sledovaného období byl v sedmi regionech navýšen počet nemocničních lůžek a tyto regiony se z oranžovo-červeného zbarvení přesunuly do sekce žluto zelené.

4.2 Zhodnocení realizace regionální politiky EU na území Polska

Zdroje regionální politiky Evropské unie napomáhají rozvoji Polska již od poloviny 90. let 20. století. Největší pozitivní vliv na regiony však Polsko pocítilo až po vstupu do Evropské unie. Od roku 2004 se výrazně navýšily zdroje směřující na rozvoj regionů ze zdrojů evropského rozpočtu. Polsko se tak stalo největším příjemcem zdrojů strukturální pomoci v celé Evropské unii a v jejich čerpání je jedním z premiantů.

4.2.1 Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2000-2006

Prvními zdroji regionální politiky Evropské unie na území Polska byly předvstupní programy PHARE Spójność Społeczno-gospodarcza (PHARE SSG), PHARE Cross Border Co-operation (PHARE CBC) a program SAPARD. (MRR, 2007)

Prostředky z programu PHARE SSG byly uvolňovány postupně v průběhu let 2000 až 2003, jednalo se o 670 mil. eur. Prvního kola programu v roce 2000 se účastnily nejzaostalejší regionu na východě Polska, v následujících běžích se připojovaly i ostatní regiony. Největšími příjemci podpory byly regiony: Podlaskie, Warmińsko-mazurskie, Lubelskie, Podkarpackie a Świętokrzyskie. Nejméně z programu získaly regiony Mazowieckie a Wielkopolskie. Z těchto zdrojů bylo v regionech směřováno kolem 60 % podpory do infrastrukturních investic, 25% do podpory malého a středního podnikání a zbylé prostředky byly investováno do rozvoje lidského kapitálu. Výjimkou byly regiony Wielkopolskie (70 %) a Mazowieckie (42%), které primárně investovaly do rozvoje malého a středního podnikání). (MRR, 2007)

Program PHARE CBC byl zaměřen na přeshraniční spolupráci mezi státy a pro období let 2000-2003 disponoval rozpočtem 200 mil. eur. Většina prostředků byla investována do polsko-německých projektů, což představoval asi 80% zdrojů. Dále následovaly projekty s Českou republikou (9%), Slovenskem (7%) a projekty v oblasti Baltského moře (5 %). Zdroje tohoto programu byly primárně použity na obnovu infrastruktury hraničních přechodů, stejně jako dopravní infrastruktury v jejich okolí. (MRR, 2007)

Program SAPARD se zaměřoval na podporu zemědělství, jeho modernizaci a rozvoj venkova. V průběhu let 2002–2006 operoval s rozpočtem 4,5 mld. zł (3,4 mld. zł ze zdrojů EU, 1,1 mld. zł ze státního rozpočtu Polska). Největší podíl rozpočtu byl investován do rozvoje infrastruktury na venkově (kolem 45 %) následován modernizací zpracovávání a zlepšením marketingu zemědělského zboží (34 %) a investicemi do diverzifikace zemědělské produkce (11 %). Největšími příjemci byly regiony Wielkopolskie, Podlaskie, Warmińsko-mazurskie a Kujawsko-pomorskie. (MRR, 2007)

Pro období let 2004-2006 byla Polsku přiznána alokace ve výši bezmála 12,8 mld. eur. Do konce roku 2006 bylo schváleno k profinancování něco přes 73 tisíc žádostí o podporu v celkové hodnotě kolem 50 mld. zł. Nejvíce projektů bylo podáno v rámci operačního programu SOP ROL zaměřujícího se na modernizaci zemědělství a rozvoj venkova. Nejdražší projekty byly spolufinancovány z Kohezního fondu a Integrovaného operačního programu pro regionální rozvoj. Kolem 60 % zdrojů v tomto období bylo alokováno na projekty zaměřené na dopravu a ochranu životního prostředí. Z toho 33 % bylo využito investice do silniční dopravy a 25 % na dopravu železniční. Investice do lidského kapitálu představovaly 12 %. Zhruba 50 % schválených projektů se zaměřovalo na obory zemědělství, lesnictví či rybolov, všechny tyto programy však představovaly pouze 11 % alokace tohoto období. Souhrnně zhruba 3 % alokace byla investována do podpory informační společnosti a podpory výzkumu a vývoje. Zajímavostí je, že zhruba 1 % alokace, což odpovídá 420 mil. zł ze zdrojů EU, bylo investováno do turistické infrastruktury. Většinu těchto projektů realizovaly obce na území Polska. V průměru většina regionů nejvíce investovala do rozvoje dopravní infrastruktury nebo ochranu životního prostředí. Centrální regiony nejvíce investovaly do rozvoje dálniční sítě, jižní regiony nejvíce investovaly do ochrany životního prostředí a Pomorskie a Zachodnopomorskie své investice v dopravě směřovaly do přístavní infrastruktury a její dostupnosti. Hlavními příjemci zdrojů v tomto období byly samosprávy a primárně obce. Zhruba 90 % poviátů a 77 % obcí zažádalo v tomto období o dotaci z rozpočtu EU. V počtu podaných projektů byli premianty zemědělci a podnikatelé, žádali však o nižší alokace, než samosprávy. V období let 2002-2005 byl zaznamenán intenzivní nárůst výdajů spojených se regionální politikou. Největší nárůst zaznamenaly regiony Śląskie (57,2 %), Podkarpackie (51,2 %), Lubuskie (44,2 %) a Łódzkie (42,8 %). (MRR, 2007)

4.2.2 Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2007-2013

Pro toto období získalo Polsko z rozpočtu Evropské unie na regionální politiku na svém území 67,3 mld. eur. Od začátku tohoto finančního období do posledního dne července roku 2016 bylo v systému žádostí zaznamenáno 302,4 tisíc projektů v celkové hodnotě 616 mld. zł. Z těchto projektů bylo schváleno a financováno 106 321 projektů v celkové hodnotě 398 mld. zł z předpokládaným financováním ze strany Evropské unie v částce 285 mld. zł. Díky Evropským dotacím mohlo být na území Polska vytvořeno 409 823 nových pracovních míst. Podpořeno bylo 30 940 podnikatelských subjektů a 247 institucí podporujících rozvoj byznysu. Dotace získalo 1412 vzdělávacích jednotek včetně univerzit, 654 výzkumných center, 1386 laboratoří, 2918 inovativních projektů. Mohlo být vystavěno 55 235 km sítě širokopásmového internetu, 213 980 domácností dosáhlo na spolufinancování zavedení internetové sítě a mohlo být zprovozněno 5786 nových e-slужeb. Silniční síť získala 10 160 km nově vystavěných či zrekonstruovaných silnic na všech úrovních (státní, vojvodská, powiatová, gminná). Bylo vystaveno nebo zrekonstruováno 1689 km železnic a mohlo být pořízeno či zrekonstruováno 2906 jednotek MHD. Na poli životního prostředí zdroje regionální politiky EU dopomohly k vybudování 518 čistíren odpadních vod, 24 530 km nově vystavěné či zrekonstruované kanalizační sítě, 7 112 km zřízené či zrekonstruované sítě vodovodů, 715 investičním projektů do oblasti obnovitelných zdrojů a 1807 projektům, které si kladly za cíl zlepšení energetické efektivity. V září roku 2015 bylo z 16 regionálních operačních programů na území Polska vyčerpano 99,5 % zdrojů. (MliR, 2015; MliR, 2016)

4.2.3 Hodnocení realizace regionální politiky EU v období 2014-2020

Rozpočet pro Polsko v období 2014-2020 dosahuje 82,5 mld. eur. K 31. Prosinci 2017 bylo v rámci celostátních a regionálních programů podáno 72 tisíc žádostí o podporu v celkové hodnotě 459,6 mld. zł s očekávanou podporou ze strany rozpočtu EU ve výši 284,6 mld. zł což představuje 88,1 % alokace na období 2014-2020. V roce 2017 bylo v systému zaznamenáno 32 tisíc nových žádostí o podporu, jejichž celková očekávaná hodnota spolufinancování z EU představovala 41,4 % celkové alokace. K 31. prosinci 2017 bylo schváleno k financování 30,6 tisíc projektů žádajících o podporu fondů EU představujících 172 mld. zł a tedy 53,3 %. Za rok 2017 se počet schválených a financovaných projektů zvýšil o 19,8 tisíce projektů v hodnotě 30,6 % celkové alokace. Náklady certifikované u Evropské komise od začátku období do konce roku 2017 představovaly 12,5 % alokace. Podíl roku 2017 na tomto indikátoru představoval 8% alokace. (MliR, 2018)

5 Závěr

Již v období vzniku II. Polské republiky v roce 1918 se Polsko potýkalo s regionálními nerovnostmi. Za dobu 125 let, během nichž bylo území Polska rozděleno a okupováno třemi sousedními velmocemi, se každé z těchto území vyvíjelo odlišným způsobem. Po ukončení I. světové války tak stálo Polsko před obtížným úkolem sjednocení těchto tří území do jednoho celku. Tento úkol dospěl ke svému zdárnému konci po dlouhých letech nastavování až v roce 1938. Mezi tím polští představitelé zahájili investice do zintenzivnění rozvoje polského území, a to primárně dvěma základními investicemi: výstavbou a rozvojem přístavu a města v Gdyni, a vytvořením Centrální průmyslové oblasti na území tehdejšího centrálního jihu Polska. Tyto investice by byly základem pro zvyšování ekonomické výkonnosti polského státu, bohužel však už za několik měsíců poté bylo Polsko napadeno Německem, byla rozpoutána II. světová válka.

Na věhlas Polska 20-30 let minulého století navazuje III. Polská republika. Přes odlišné hranice těchto států, měly obě tyto entity podobný výchozí bod, dlouhodobě zanedbané území s nutností investic pro zlepšení ekonomického potenciálu regionů. Výhodou pro dnešní Polsko, oproti jeho historickému předku, je členství v Evropské unii a možnost čerpání zdrojů z evropských fondů a to nejen na potřeby regionálního rozvoje, ale také na sociální programy podpory a vzdělávání obyvatel či výstavbu strategických infrastrukturálních projektů nadnárodní úrovně. Polsko jako největší příjemce zdrojů z Evropské unie dlouhodobě ukazuje, že tyto zdroje na svém území umí smysluplně a do posledního centu využít. Za poslední tři finanční období, od roku 2004 byly na jeho území vystavěny kilometry nových dálnic a rychlostních silnic, opraveny a vystavěny železniční koridory a silnice všech tří regionálních úrovní. Polsko také výrazně investuje do vývoje a zavádění nových technologií, podpory podnikání, zkvalitnění života na vesnici, zajištění dostupné a kvalitní regionální a městské dopravy či podpory moderního zemědělství. Speciální operační program určený pro východní vojvodství Polska pomáhá těmto regionům ještě intenzivněji rozvíjet své území a dorovnávat tak historické disparity, které mezi východem a západem Polska dlouhodobě existovaly.

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení regionálních disparit a regionální politiky Evropské unie na území Polska.

Při hodnocení regionálních disparit pomocí statisticko-matematických metod bylo zřejmé snížení regionálních disparit u téměř většiny regionů. U ekonomických ukazatelů bylo zvýšení disparit mezi léty 2005 a 2016 zapříčiněno výrazně vyšším ekonomickým růstem na území regionu Warszawa stołeczna, na jehož území se nachází hlavní město Polska. Výrazný zlepšení

v časové řadě bylo možné sledovat u ukazatele oběti silničních nehod či hustoty dálniční sítě a to téměř ve všech regionech Polska

Při hodnocení ukazatelů regionálních disparit pomocí metody škaloování se téměř ve všech ukazatelích vyskytl na jedné z posledních příček region Warmińsko-mazurskie stejně jako regiony Podkarpackie a Podlaskie. Jednalo se o ukazatele hrubého domácího produktu, disponibilního důchodu domácností, míry zaměstnanosti či hustoty dálniční sítě. Dlouhodobě nejnižší počet nemocničních lůžek v porovnání s ostatními regiony panuje v regionech Pomorskie, Mazowiecki regionalny, Lubelskie. Kritický nedostatek lékařů v porovnání s regionem Mazowieckie panuje v regionech Lubuskie, Opolskie, Warmińsko-mazurskie a Podkarpackie, naopak překvapivým zjištěním je vysoký počet lékařů připadající na region Podlaskie. Překvapivou je také zaostalost regionu Mazowiecki regionalny, který dosahuje nejhorších hodnot u ukazatelů míra nezaměstnanosti nebo počtu osob s vysokoškolským vzděláním či počtu obětí silničních nehod.

Cíle Polska pro budoucí finanční období by měly být: investice do výstavby nové dopravní infrastruktury ve východních regionech státu a rekonstrukce stávající silniční sítě v regionu Mazowiecki regionalny. Investice do nemocničních zařízení v regionech s nižší dostupností lůžkové péče a vytvoření motivačního systému pro přilákání lékařského personálu do regionů s jejich nedostatkem.

Seznam zdrojů

Knihy

- [1] BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2009. 188s. ISBN 978-80-7400-111-6.
- [2] BACHTLER, John, P. BERKOWITZ, S. HARDY a T. MURAVSKA. *EU Cohesion Policy: Reassessing performance and direction*. London: Routledge: Taylor & Francis Group, 2017. 320s. ISBN 978-1-138-22464-3.
- [3] FOJTÍKOVÁ, L. a kolektiv. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované ekonomiky*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 390 s. ISBN 978-80-248-3333-0.
- [4] JÁČ, I. a kolektiv. *Jedinečnost obce v regionu*. Příbram: Professional Publishing, 2010. 203 s. ISBN 978-80-7431-038-6.
- [5] KRUTSCHERAUER, A. a kolektiv. *Regionální disparity – disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2010. 266 s. ISBN 978-80-248-2335-5.
- [6] KRUTSCHERAUER, A., I. ŠOTKOVSKÝ, J. ADAMOVSÝ, I. IVAN. *Socioekonomická geografie a regionální rozvoj – regionální analýzy v přístupech socioekonomické geografie k regionálnímu rozvoji*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013. 146 s. ISBN 978-80-248-3287-6.
- [7] MAIER, Gunther a Franz TÖDTLING. *Regionálna a urbanistická ekonomika 2 – Teória lokalizácie a priestorová štruktúra*. Bratislava: Elita, 1998. ISBN 80-8044-049-2.
- [8] MELECKÝ, Lukáš a Michaela STANÍČKOVÁ. *Soudržnost a konkurenceschopnost vybraných zemí a regionů Evropské unie*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2015. 336 s. ISBN 978- 80-248- 3838-0.
- [9] MELICIANI, Valentina. *Regional Disparities in the Enlarged European Union – Geography, innovation and structural change*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. 190s. ISBN 978-0-415-74171-2.
- [10] SKOKAN, Karel. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.
- [11] STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. 216 s. ISBN 978-80-7367-588-2.

- [12] WOKOUN, R. a kolektiv. *Regionální rozvoj (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde Praha a.s., 2008. 475s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Elektronický dokument

- [1] FORUM OBYVATELSKIEGO ROZWOJU. FOR. Raport Rozwój regionalny, Polityka regionalna. *for.org.pl* [online]. 2016 [cit. 15. 4. 2019]. Dostupné z: <https://for.org.pl/pl/publikacje/raporty-for/raport-for-rozwoj-regionalny-polityka-regionalna>
- [2] MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO (MRR). Raport o rozwoju i polityce regionalnej. *funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl* [online]2007[cit. 14. 4. 2019] Dostupné z: https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/dzialaniapromocyjne/PI/Documents/wydawnictwa/raportrozwoj_druk.pdf
- [3] MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce. *gov.pl* [online]. 2016 [cit. 9. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.gov.pl/documents/912055/913531/Rolnictwo_PL_2016.pdf/ca06e7fa-5dac-b3d4-3ddd-06ea8fa3cc44

Internetové stránky

- [1] CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. Poland. *cia.gov* [online]2019[cit. 5. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pl.html>
- [2] EURES. Labour market information – Poland. *ec.europa.eu* [online] 2019 [cit. 11. 4. 2019]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2789&countryId=PL&acro=lmi&lang=en®ionId=PL0&nuts2Code=%20&nuts3Code=®ionName=National%20Level>
- [3] EUROSTAT. Background. *ec.europa.eu*. [online] 2019a [cit. 20.4.2019] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background>
- [4] EUROSTAT. Cohesion indicators 2014-2020. *ec.europa.eu*. [online] 2019 [cit. 3.5. 2019]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/cohesion-policy-indicators/cohesion-indicators>
- [5] EVROPSKÁ KOMISE. Nová politika soudržnosti. *ec.europa.eu*. [online] 2019 [cit. 20.4.2019] Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/2021_2027/

- [6] FRESHMIND. Podział administracyjny Polski. *geografia.na6.pl*. [online]. 2019 [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <http://geografia.na6.pl/podzial-administracyjny-polski>
- [7] GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY. Bank danych lokalnych. *stat.gov.pl*. [online] 2019 [cit. 3.5. 2019]. Dostępne z: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>
- [8] GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY. Klasyfikacja NUTS w Polsce. *stat.gov.pl*. [online] 2019b [cit. 2. 5. 2019] Dostępne z: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>
- [9] GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY. Roczne wskaźniki makroekonomiczne. *Stat.gov.pl*. [online] 2019a [cit. 11. 4. 2019] Dostępne z: <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>
- [10] INTERNATIONAL TRADE RESOURCES. International trade in Poland. *globaltrade.net*. [online]2014[cit. 13. 4. 2019] Dostępne z: <https://www.globaltrade.net/m/c/Poland.html>
- [11] KANCELARJA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. Polish political system. *president.pl* [online]2019[cit. 8. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.president.pl/en/about-poland/polish-political-system/>
- [12] KUJAWSKO-POMORSKI URZĄD WOJEWÓDZKI (KPUW). Gospodarka. *bydgoszcz.uw.gov.pl*. [online]. 2019b [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <https://www.bydgoszcz.uw.gov.pl/pl/gospodarka.html>
- [13] KUJAWSKO-POMORSKI URZĄD WOJEWÓDZKI (KPUW). Środowisko naturalne. *bydgoszcz.uw.gov.pl*. [online]. 2019a [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <https://www.bydgoszcz.uw.gov.pl/pl/srodowisko-naturalne.html>
- [14] MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Programové období 2004-2006. *dotaceeu.cz*. [online] 2019a [cit. 20.4.2019] Dostępne z: [https://dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2004-2006-\(1\)](https://dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2004-2006-(1))
- [15] MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Programové období 2007-2013. *dotaceeu.cz*. [online] 2019b [cit. 20.4.2019] Dostępne z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Programove-obdobi-2007-2013>
- [16] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MiR). Fundusze europejskie. *funduszeeuropejskie.2017-2013.gov.pl*. [online] 2015 [cit. 3.5. 2019]. Dostępne z: <https://www.funduszeeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx>

- [17] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MliR). Poziom realizacji programu. *funduszeuropejskie.2017-2013.gov.pl*. [online] 2016 [cit. 3.5. 2019]. Dostępne z: <https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx>
- [18] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MliR). Sprawozdanie z postępów we wdrażaniu Umowy Partnerstwa w 2017 roku. *funduszeuropejskie.gov.pl*. [online] 2018 [cit. 5.5. 2019]. Dostępne z: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/ofunduszach/raporty/raporty-sprawozdania/#/domyslne=1/58631=3306>
- [19] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MliR). Fundusze europejskie 2004-2006. *funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl*. [online]2019a[cit. 15. 4. 2019] Dostępne z: https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/OrganizacjaFunduszyEuropejskich/Strony/Fundusze_Europejskie_2004_2006.aspx
- [20] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MliR). Fundusze europejskie 2007-2013. *funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl*. [online]2019b[cit. 15. 4. 2019] Dostępne z: <https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/OrganizacjaFunduszyEuropejskich/Strony/NSS.aspx>
- [21] MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU (MliR). Fundusze europejskie 2014-2020 – informacje ogólne. *funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl*. [online]2019c[cit. 15. 4. 2019] Dostępne z: https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/2014_2020/strony/start.aspx
- [22] OPOLSKIE CENTRUM ROZWOJU GOSPODARKI W OPOLU (OCRG). Gospodarka regionu. *coi.opolskie.pl* [online]. 2019a [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <http://coi.opolskie.pl/gospodarka-regionu/>
- [23] OPOLSKIE CENTRUM ROZWOJU GOSPODARKI W OPOLU (OCRG). Turystyka. *coi.opolskie.pl* [online]. 2019b [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <http://coi.opolskie.pl/turystyka/>
- [24] POLSKA AGENCJA INWESTYCJI I HANDLU (PAIH). Infrastruktura transportowa. *paih.gov.pl* [online]2018[cit. 13. 4. 2019] Dostępne z: https://www.paih.gov.pl/polska_w_liczbach/infrastruktura_transportowa
- [25] SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. *sejm.gov.pl* [online]2019[cit. 8. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

- [26] SKUPINA ČEZ. 9,4 % o tolik meziročně klesly emise CO2 Skupiny ČEZ v České republice. *svetenergie.cz* [online]2019[cit. 11. 4. 2019] Dostupné z: <https://www.svetenergie.cz/cz/aktuality/102-9-4-o-tolik-mezirocne-klesly-emise-co2-skupiny-cez-v-ceske-republice>
- [27] TELEWIZJA POLSAT. Elektrownia Bełchatów największym "trucicielem" powietrza w Europie. W pierwszej 10. też Ryanair. *polsatnews.pl* [online]2019[cit. 11. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-03/elektrownia-belchatow-najwiekszym-trucicielem-powietrza-w-europie-w-pierwszej-10-tez-ryanair/>
- [28] THE OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY. Poland. *atlas.media.mit.edu*.____[online]2019[cit. 13. 4. 2019] Dostupné z: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/pol/>
- [29] UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI (UP). Administrativní členění a politický systém. *geography.upol.cz* [online] 2019 [cit. 2. 5. 2019] Dostupné z: https://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/RGPOL/ucebnice/seg/administrativni_cleneni_a%20politicky_system.html
- [30] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO (UMWD). PKB-Produkt krajowy Brutto. *umwd.dolnyslask.pl* [online]. 2019a [cit. 5. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/potencjal-gospodarczy-dolnego-slaska/pkb-produkt-krajowy-brutto/>
- [31] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO (UMWD). Turystyka. *umwd.dolnyslask.pl* [online]. 2019b [cit. 5. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.umwd.dolnyslask.pl/turystyka/>
- [32] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO (UMWM). O Małopolsce. *malopolska.pl*. [online]. 2019a [cit. 5. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/o-malopolsce>
- [33] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO (UMWM). Potencjał gospodarczy Małopolski. *malopolska.pl*. [online]. 2019b [cit. 5. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/potencjal-gospodarczy>
- [34] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO (UMWŚ). Gospodarka. *slaskie.pl* [online]. 2019 [cit. 5. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.slaskie.pl/content/gospodarka>

- [35] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO (UMWW). Gospodarka. *umww.pl* [online]. 2019 [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <https://www.umww.pl/gospodarka>
- [36] URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO (UMWZ). Centrum inicjatyw gospodarczych. *Coi.wzp.pl* [online]. 2019 [cit. 5. 5. 2019]. Dostępne z: <http://www.coi.wzp.pl/region-2/regionalne-i-inteligentne-specjalizacje>
- [37] ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY(ÚV). Regionální politika 2014-2020. *euroskop.cz*. [online] 2019b [cit. 20.4.2019] Dostępne z: <https://www.euroskop.cz/9197/sekce/regionalni-politika-2014-2020/>
- [38] ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY(ÚV). Změny v regionální politice po roce 2014. *euroskop.cz*. [online] 2019a [cit. 20.4.2019] Dostępne z: <https://www.euroskop.cz/9198/23938/clanek/zmeny-v-regionalni-politice-po-roce-2014/>
- [39] WIELKOPOLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (WARP), Fundusze strukturalne, *wielkopolska-region.pl* [online]2019[cit. 14. 4. 2019] Dostępne z: <http://www.wielkopolska-region.pl/index.php?aid=110354798041c6ce4c24a02>
- [40] WORLD ATLAS. Poland Geography. *worldatlas.com* [online]2019a[cit. 5. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/poland/plland.htm>
- [41] WORLD ATLAS. The Biggest Industries In Poland. *worldatlas.com* [online]2019b[cit. 8. 4. 2019]. Dostępne z: <https://www.worldatlas.com/articles/the-biggest-industries-in-poland.html>

Seznam zkratk

CBC	Cross Border Co-operation Přeshraniční spolupráce
CF	Cohesion Fund Kohezní fond
ČR	Česká republika
ECU	European Currency Unit Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERDF	European Regional Development Fund Evropský fond regionálního rozvoje
ES	Evropská společenství
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
Eurostat	Evropský statistický úřad
GUS	Główny urząd statystyczny Polský hlavní statistický úřad
HDP	Hrubý domácí produkt
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession Nástroj předvstupních strukturálních politik
LAU	Local administrative unit Místní samosprávné jednotky
MHD	Městské hromadné dopravy
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques Nomenklatura územních statistických jednotek
OP	Operační program

PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies Pomoc Maďarsku a Polsku při restrukturalizaci ekonomiky
PLR	Polská lidová republika
PR	Polská republika
RD	Regionální disparity
RP	Regionální politika
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SOP	Sektorový operační program
SSG	Spójność Społeczno-gospodarcza
SZP	Společná zemědělská politika
TEN-T	Trans-European Transport Network
VB	Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Seznam obrázků

Obrázek 2.1: Dělení regionálních disparit	12
Obrázek 3.1 Klasifikace NUTS 1 na území Polska – NUTS 2016.....	33
Obrázek 3.2: Klasifikace NUTS 2 na území Polska - NUTS 2016	34
Obrázek 3.3: Mapa Polské republiky.....	41

Seznam grafů

Graf 3.1: Věková struktura populace v Polské republice	43
--	----

Seznam tabulek

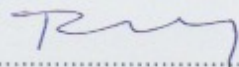
Tabulka 2.1: Klasifikace NUTS.....	8
Tabulka 2.2: Atributy polaritního charakteru	15
Tabulka 2.3: Atributy s charakterem výčtu možností.....	17
Tabulka 4.1: Ukazatele regionálních disparit	54
Tabulka 4.2: Hodnota vybraných popisných statistik v roce 2005	55
Tabulka 4.3: Hodnota vybraných popisných statistik v roce 2005	55
Tabulka 4.4: Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele v PPS (v PLN).....	56
Tabulka 4.5: Disponibilní důchod domácností na jednoho obyvatele (v PLN).....	57
Tabulka 4.6: Míra zaměstnanosti osob ve věku 15-64 let (v %)	57
Tabulka 4.7: Míra Nezaměstnanosti osob ve věku 15-64 let (v %).....	58
Tabulka 4.8: Populace ve věku 25-64 let s vysokoškolským vzděláním (v %).....	58
Tabulka 4.9: Oběti silničních nehod na 100 000 obyvatel (počet)	59
Tabulka 4.10: Hustota dálniční sítě (v km na 1000 km ²).....	59
Tabulka 4.11: Lékaři na 10 000 obyvatel (počet)	60
Tabulka 4.12: : Nemocniční lůžka na 10 000 obyvatel (počet)	60

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10.5.2019

.....

Radek Folwarczný

Seznam příloh

Příloha 1: Hlavní regionální ukazatele pro hodnocení ekonomické, sociální a územní soudržnosti EU

Přílohy

Příloha 1: Hlavní regionální ukazatele pro hodnocení ekonomické, sociální a územní soudržnosti EU

Dimenze soudržnosti	Regionální ukazatele (jednotka indikátoru)
Ekonomická soudržnost	Růst reálného HDP na obyvatele (%)
	HDP na obyvatele (PPS; %, EU-27=100)
	Disponibilní příjem domácností (PPS založená na konečné spotřebě na obyvatele)
	Produktivita práce na zaměstnanou osobu (PPS na zaměstnanou osobu; %, EU-27=100)
	Produktivita práce v průmyslu a službách (%, EU-27=100)
	Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj (GERD) (% HDP)
	Tvorba hrubého fixního kapitálu (mil. EUR)
	Lidské zdroje ve vědě a technologiích (% EAO*; % zaměstnanosti)
	Přihlášky patentů u Evropského patentového úřadu (počet přihlášek na milión obyvatel; %, EU-27=100)
	Zaměstnanost v sektoru technologií a znalostně náročných odvětvích (% celkové zaměstnanosti)
	Zaměstnanost v high-tech odvětvích (% celkové zaměstnanosti)
	Zaměstnanost dle odvětví (% z celkové zaměstnanosti)
Sociální soudržnost	Míra zaměstnanosti (% celkové populace 15–64 let; % celkové populace 55–64 let; % populace žen; % dle pohlaví)
	Míra zaměstnanosti starších pracovníků (% populace 55–64 let; % dle pohlaví)
	Míra zaměstnanosti dle nejvyššího dosažené vzdělání, prvního a druhého stupně terciárního vzdělávání (%)

	Míra nezaměstnanosti (% pracovní síly, % pracovní síly žen, % pracovní síly 15–24 let)
	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (% pracovní síly 15–64 let, % celkově nezaměstnaných 15–64 let)
	Dlouhodobě nezaměstnaní (12 měsíců a více), (% celkové aktivní populace)
	Míra zaměstnanosti (% celkové populace 15–64 let; % celkové populace 55–64 let; % populace žen; % dle pohlaví)
	Míra zaměstnanosti starších pracovníků (% populace 55–64 let; % dle pohlaví)
	Míra zaměstnanosti dle nejvyššího dosažené vzdělání, prvního a druhého stupně terciárního vzdělávání (%)
	Míra nezaměstnanosti (% pracovní síly, % pracovní síly žen, % pracovní síly 15–24 let)
	Riziko chudoby (% žen; % mužů)
	Podíl mladých lidí ve věku 25–34 let na vysokoškolském nebo srovnatelném vzdělání (% celkové populace 25–34 let)
	Celkové veřejné výdaje na vzdělání (% HDP)
	Celkové populační změny (roční průměr populace v tisících obyvatel)

Územní soudržnost	Emise skleníkových plynů (v tisících tunách, CO ₂ ekvivalent)
	Energetická náročnost ekonomik (kilogram ropného ekvivalentu na 1000 Eur)
	Elektřina pocházející z obnovitelných zdrojů (%)
	Komunální odpad a nakládání s odpady (kg/obyvatele; kilotuna na 10 000 obyvatel)
	Rozdíly v nezaměstnanosti v městských oblastech (směrodatná odchylka míry nezaměstnanosti, %)
	Využití železniční trati (milion cestujících v km/milionu tun nákladu v km na km železnice)

Hustota železnic (km/1000 km ²)
Hustota dálnic (km/1000 km ²)
Přístup cestujících k letecké dopravě (počet pasažérů letecké dopravy/den)
Nemocniční lůžka (počet na 100 000 obyvatel)
Domácnosti s vysokorychlostním připojením k internetu (% domácností)
Kapacita čištění městských odpadních vod (zpracovatelská kapacita jako % celkového generovaného zatížení)
Intenzita cestovního ruchu - hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu (počet)
Příjezdy do ubytovacích zařízení cestovního ruchu (počet)
Oběti dopravních nehod (počet obětí na milion obyvatel)
Úmrtí při dopravních nehodách (počet úmrtí na milion obyvatel)
Kojenecká úmrtnost (% celkové úmrtnosti dětí ve věku do jednoho roku)

Zdroj: Melecký a Staníčková 2015; vlastní zpracování, 2019